

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1042

7. TRAVNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Sretan Uskrs!

SADRŽAJ

8

Sjednica Hrvatskog nacionalnog
vijeća u Rumi
**Godina velikih planova
i infrastrukturnih
projekata**

12

Jasna Vojnić, predsjednica
Hrvatskog nacionalnog vijeća
**Najbolje obrazovanje
i odgoj**

14

Tomislav Žigmanov,
predsjednik DSHV-a
**Briga za dobru
budućnost vlastite djece**

18

Položaj i prava nacionalnih manjina
u Srbiji i Hrvatskoj (XX.)
Sličnosti i razlike

24

Program u Fondaciji
Antun Gustav Matoš
**Od Međimurja
do Beograda**

36

Kalvarije po Vojvodini (III.)
**Petrovaradinska
Kalvarija klizi
u sramotni zaborav**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Sretan Uskrs!

Jasna Vojnić
predsjednica HNV-a

USKRS NAS PODUČAVA LJUBAVI

Čitateljima i suradnicima želimo
sretan Uskrs!

Najveći znak ljubavi – dati život za nas

Draga braćo i sestre u Kristu,

u ovom nemirnom svijetu ponovno je stiglo Uskrsno vrijeme. Za ovaj blagdan pripremali smo se četrdeset dana. Četrdeset je simboličan broj, koji se odnosi na četrdeset dana koje je Isus proveo u pustinji: »Duh odvede Isusa u pustinju da ga đavao isku-

ša. Postio je četrdeset dana i četrdeset noći i na kraju je ogladnio« (Mt 4,1-2).

Ogladnjeli smo i mi na kraju ovih četrdeset dana! Gladni smo pravednosti našega Boga, gladni smo milosrđa, gladni smo oprost, gladni smo ljubavi našega Boga. Naš Bog nam daje sve te vrijednosti u uskrsnom Kristu.

Razmotrimo redom ove vrijednosti. Što je pravednost? Prema riječima svetog Tome Akvinskoga, jednog od najvećih teologa naše Crkve: »Pravda je čvrsta i trajna volja da se svakome dâ njegovo pravo«.

Isus se kroz cijeli život trudio biti pravedan. Živio je tako da nikome nije htio oduzimati prava, štoviše: trudio se dati više svakome koga je susreo, pomoći mu u razvoju, osloboditi ga tereta koji mu je otežavao život. Isusova pravda sastojala se u davanju punopravnosti svim ljudima, što i jeste volja Božja za čovjeka na početku stvaranja i prije Adamovog pada. U Raju, na početku stvaranja, Bog se prema Adamu odnosi kao prema prijatelju, s njim ima otvoren prijateljski odnos i redovito ga posjećuje.

Isus je svojim uskrsnućem otišao još dalje od toga: darovao nam je sakrament krštenja, s kojim se nismo vratili u prvobitni raj, ali smo primili mnogo više: dar da budemo djeca Božja! U tome je ostvarenje božanske pravde u Isusu: Isus nam je dao ono što je vidio u Ocu. A u Ocu smo, Kristovim uskrsnućem, upisani kao djeca Božja, braća Isusova.

Isusova pravednost, međutim, ima i nešto zahtjevniju dimenziju: ona podrazumijeva da i mi moramo biti pravedni prema drugima. Moramo biti poštteni prema svim ljudima koji u načelu zaslužuju poštovanje, prihvaćanje i uvažavanje. A isto važi i za državu koja načelno postoji da bi služila dobrobiti ljudi. Nažalost, to uključuje i plaćanje poreza, što je i Isus uočio u Evanđelju.

Dovde nam je sve dobro zvučalo. No, da bi se dostigla uzvišenost božanske pravde, potrebno je nešto više: ostvarenje Isusova milosrđa u uskrsnuću. A milo-

srđe znači neograničeno prihvaćanje. Prihvaćanje koje ne ovisi o postupcima ljudi, o rezultatima postignutim u našim životima, već podrazumijeva uzimati u obzir i prilike koje nas često sprječavaju učiniti pravu stvar. Što time mislim? Recimo, kad sam bio mlad, i kad je komunistički teror vladao u bivšoj Jugoslaviji, mnogi su se ljudi bojali redovito ići u crkvu. Zato se događalo da su mnogi odlazili samo na božićnu misu polnoćku, a možda i na vazmeno bdjenje koje se također slavilo noću. Kako na te ljude trebamo gledati? Je li kao na grešnike jer nisu svake nedjelje išli u crkvu? Ako bismo mi, ljudi, gledali na ovaj način, znajmo da dobri Bog ne čini tako. Isusovim uskrsnućem Bog nam je pokazao da je mnogo osjetljiviji i razumniji od nas. Isus je na križu dva puta posvjedočio što znači božansko milosrđe: prvo, kada je obećao vječni život razbojniku, i drugo, kada je molio da nebeski Otac muku Isusovu ne uračuna u grijeh onima koji su ga razapeli, jer nisu znali što čine. Ali, o nedostatku svijesti u čovjeku može odlučivati samo Bog, jedini Sveti, jedini Sveznajući.

Prilikom uskrsnuća, Isus je oprostio svima koji su mu učinili nepravdu. Taj božanski oprost je ono što svi čekamo. Jer nam je duša tako često opterećena grijehom, tim bremenom pogrešaka kojih se želimo osloboditi! A to ne možemo uvijek sami riješiti. Važno je ovdje iskusiti božanski oprost koji doživljavamo u Isusu i Njegovom uskrsnuću.

Upravo se Božja ljubav najbolje očituje u otajstvu uskrsnuća. Sâm Isus je rekao da nije došao među nas niti uzeo ljudsko tijelo da nas osudi, nego da nam daruje život, život u najvećoj punini, život koji nitko ne može uništiti. Najveći znak ljubavi je to što je Isus dao svoj život za nas i potom uskrsnuo. U ovom uskrsnom događaju možemo vidjeti da nije smrt, ni grijeh, ni zlo, posljednja riječ naše stvarnosti, nego život. Možemo mi biti i loši, kao što se, na primjer, toliko đavolskog zla događa sada u Ukrajini zbog rata, ali ni tada Bog ne odustaje od čovjeka, od stvorenog svijeta, nego nas voli.

Najbolja vijest za nas ovog Uskrsa je da Isusovo uskrsnuće nije jednokratni događaj, završen za sva vremena, već početak novog svijeta. Njegovo je uskrsnuće od tada stalno prisutno u našim životima. Prisutno je tamo gdje ljudi prakticiraju opraštanje, tamo gdje smo milosrdni, tamo gdje opraštamo i gdje volimo.

Za uskrsne blagdane želim vam, draga braćo i sestre, da vas uskrsli Isus Krist obdari svojim mirom, ljubavlju, praštanjem i milosrđem.

Želim vam blagoslovljen Uskrs!

Nadbiskup Beogradske nadbiskupije
i dijecezanski upravitelj Zrenjaninske biskupije
mons. Ladislav Nemet

Subotička biskupija

On je zbilja među nama

Drage moje sestre i braćo moja u Kristu!

Što tražite Živoga među mrtvima? Nije ovdje, nego uskrsnu! (Lk 24,5-6).

Ove kratke rečenice upućene su ženama koje su rano ujutro hitale k Isusovu grobu s mirmirisima. Upućene su i današnjem čovjeku koji želi staviti Isusa u neku davnu prošlost. Stoga je vjerničko svjedočanstvo

od iznimnog značaja jer usuduje se reći današnjem svijetu: »Isus je zaista uskrsnuo! On i danas živi i prisutan je među nama!«

Naš život pritišću različite nevolje i mnoga zla paraliziraju našu svakodnevnicu: ratovi, nasilja, bijeda, ljudska sebičnost, zavist, razni interesi, probitci... Mnogi lakomisleno

tvrdje da će znanost jednoga dana riješiti sve ove probleme. Međutim, naše iskustvo pokazuje drukčiju zbilju. Ljudsko znanje je, istina, umnogome olakšalo naš mukotrpni život, ali nije ga oslobodilo od nekih najosnovnijih ljudskih problema; štoviše, razvojem znanosti naše su slabosti postale samo očitijima.

Stoga je i današnjem čovjeku potreban Isus Krist, jednako kao i u prošlosti. Samo nas naš Spasitelj može učiniti slobodnima i sretnima. U Njemu nalazimo naše životno ispunjenje. Uskrsli nas nije napustio jer On »jučer i danas isti je – i uvijek« (Heb 13,8). On je zbilja među nama! Zato nam ova vjera i daje snagu u našim bolnim trenucima, u našim, ljudski promatrano, bezizlaznim situacijama jer ni patnja ni smrt nemaju konačnu riječ. Ima uskrsnuća, ima neprolaznog, blaženog, vječnog života!

Svima vama želim da iskusite svjetlost Uskrsa u svojim kušnjama te sačuvate u srcu nadu koju nam ova svetkovina pruža. Naš je život, naime, skriven u Isusu Kristu – i u našoj patnji i u našoj proslavi. Amen.

Ferenc Fazekas, dijecezanski upravitelj

Srijemska biskupija

Svjedočimo Krista Raspetoga i Uskrsloga

Svake godine, slaveći radosno vazmene blagdane, prilika je za učvršćivanje naše vjere i raspirivanje milosne nade koja je u nama! U svakom čovjeku, kada se nađe pred nevoljama života, budi se strah. Svjetska nesigurnost, katastrofe i bolesti, raseljavanje, demografsko starenje, gubitak vjerskog identiteta... sve to i u nama može izazvati

strah pred budućnošću za koju smo se nadali da će biti bolja. I Kristovi učenici su se tako osjećali nakon Velikog petka, doživjevši prividni neuspjeh smrću Učitelja, razočaranje narodom koji se okrenuo protiv Isusa. U strahu su se povukli i razbježali. Veliki petak nije bio kraj i nije ni sada – niti za pojedinca pred izazovima osobnog života, niti za zajednicu! Krist uskrsnu od mrtvih i stoga znamo da naša vjera nije uzaludna! Štoviše, u nadi protiv svake nade i mi povjerovamo – nada pak ne postiđuje! Kao što smo svi zajedničari Kristovih i međusobnih patnji, tako smo i zajedničari utjehe! Kao vjernici kojima je sva nada u

Bogu, znamo da vjerom pobjeđujemo svijet, jer Otac nas uskrsnućem Isusa Krista od mrtvih nanovo rodi za životnu nadu! Nadu novoga života koju ćemo udahnuti u naše obiteljske, župne i biskupijsku zajednicu! Uskrs je prilika da uskrsnemo vlastitu predanost oko napretka naše zajednice, da kao apostoli na dan Pedesetnice izađemo iz zatvorenosti naših života i hrabro, puni Duha Svetoga, izađemo u svoje životne sredine svjedočiti Krista Raspetoga i Uskrsloga – tu najradosniju vijest u povijesti čovječanstva! Učenici, nakon što su prepoznali Uskrslog kao suputnika na putu u Emaus, puni radosti vratili se razglasiti da su susreli Gospodina! Susret s Uskrsim šalje nas u naše životne sredine i zajednice pune radosti i nove nade, da ih podignemo, ohrabrimo tužne i razočarane te primjerom vlastitog života predvodimo svijet Vječnom Uskrsu!

Draga braćo i sestre, Bog nade napunio vas svakom radošću i mirom u vjeri, da izobilujete u nadi snagom Duha Svetoga! Da zajednički obnovimo i podignemo naše obiteljske, župne i biskupijsku zajednicu! To možemo učiniti jedino zajedničkim naporima, kao braća i sestre, gdje svaki član naše velike obitelji nosi svoju odgovornost i zadaću! U zajedništvu s biskupom **Đurom** želim vam sretne i blagoslovljene vazmene blagdane – bili nam na spas i uskrsnuće naše vjere, nade i ljubavi! Sretan Uskrs!

biskup koadjutor mons. Fabijan Svalina

Delegacija HNV-a u posjetu Krapinsko-zagorskoj županiji

Delegacija Hrvatskog nacionalnog vijeća na čelu s predsjednicom HNV-a **Jasnom Vojnić** boravila je 29. ožujka u službenom posjetu Krapinsko-zagorskoj županiji prigodom čega je održan sastanak s krapinsko-zagorskim županom **Željkom Kolarom**. Delegaciju su uz predsjednicu Vojnić činili dopredsjednik HNV-a za Sombor **Željko Šeremešić**, ravnatelj NIU-a *Hrvatska ri-*

ječ **Ladislav Suknović** i voditelj Kabineta predsjednice HNV-a **Filip Čeliković**, dok su u ime županije sastanku prisustvovali zamjenica župana **Jasna Petek**, pročelnica županijskog Upravnog odjela za javnu nabavu i EU fondove **Vlatka Mlakar** i pročelnica Upravnog odjela za obrazovanje, kulturu, sport i tehničku kulturu **Mirjana Smičić Slovenec**, a sastanku i boravku u županiji prisustvovao je i konzul savjetnik Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici **Zdravko Vincelj**.

Predsjednica Vojnić na sastanku je iznijela glavne izazove s kojima se susreće hrvatska zajednica u Srbiji, naglasivši važnost podrške i pomoći Hrvatske te je zahvalila na dosadašnjoj potpori Krapinsko-zagorskoj županiji i županu Kolaru.

Župan Željko Kolar upoznao je delegaciju HNV-a s osnovnim obilježjima Krapinsko-zagorske županije te iznio više prijedloga za produbljivanje suradnje s HNV-om s ciljem jačanja ovdašnje hrvatske zajednice.

U sklopu boravka u Krapinsko-zagorskoj županiji delegacija je posjetila i Poslovno-tehnološki inkubator KZZ-a u Krapini te Muzej krapinskih neandertalaca.

Manjine u projektu »Dunav nas spaja«

Delegacija Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama na čelu s pomoćnikom tajnice **Stanislavom Radulovićem** bili su 31. ožujka u radnom posjetu Vukovarsko-srijem-

skoj županiji, na poziv zamjenika župana **Srđana Jeremića**, gdje su razgovarali o potencijalnoj suradnji na projektima, objavilo je Tajništvo.

Teme radnog sastanka bile su vezane za projekte prekogranične suradnje, a uoči raspisivanja javnog poziva iz IPA programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija.

Na ovom inicijalnom sastanku predstavljen je prijedlog projekta »Dunav nas spaja« vezan za promociju i fokusiranje na podunavske regije i koji se velikim dijelom oslanja na kulturu.

Zamjenik župana Srđan Jeremić precizirao je da projekt »Dunav nas spaja« ima za cilj povezati nacionalne manjine te županije s onima s područja AP Vojvodine.

»Želja nam je da nacionalne manjine obje države budu pravi most suradnje i povezivanja Hrvatske i Srbije«, naglasio je Jeremić rekavši kako je odobrenje navedenog projekta od izuzetne važnosti za nacionalne manjine jer će im ta financijska sredstva olakšati provođenje daljih aktivnosti i omogućiti im realizaciju velikog broja programa i projekata s ciljem očuvanja kulturne baštine i tradicije.

Humanitarna akcija Cro-Fonda

Fondacija za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji *Cro-Fond*, ponukana dosadašnjim uspješnim akcijama prikupljanja donacija za potrebite hrvatske zajednice u Srbiji, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem i

Demokratskim savezom Hrvata u Vojvodini organizira novu akciju s ciljem da najveći kršćanski blagdan Uskrs učini radosnijim obiteljima u potrebi.

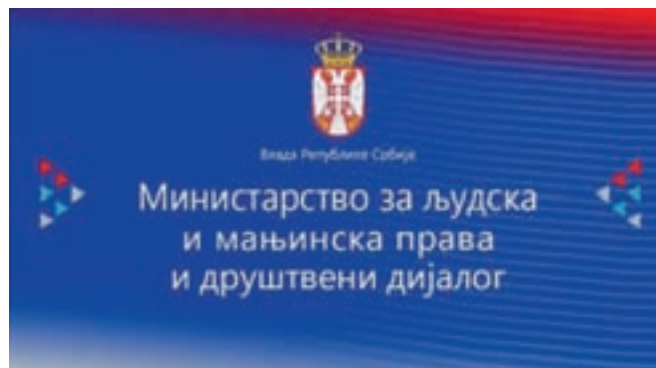
»S nadom da će se i ovaj put pokazati osjećaj solidarnosti, kao i prethodnih nekoliko puta, Fondacija *Cro-Fond* poziva pravne i fizičke osobe, koje su u mogućnosti i žele pomoći, da svoju donaciju uplate na račun broj: 325-9500700045918-84 kod OTP banke, s naznakom 'Donacija za socijalni program' do 9. travnja 2023. godine. Ostali podaci za uplatu su: Fondacija *Cro-Fond*, Preradovićeva 11, Subotica«, navodi se u objavi Fondacije.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog

Poziv za upis u nastavu na materinskom jeziku

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, u povodu činjenice da je u Srbiji 1. travnja počeo upis djece u prve razrede osnovnih škola za školsku 2023./24. godinu, podsjeća javnost da pripadnici nacionalnih manjina u našoj državi imaju pravo svoju djecu upisati u razrede u kojima se nastava izvodi na njihovom materinskom jeziku. Ovim putem Ministarstvo ih potiče i ohrabruje da tu svoju mogućnost bez ikakvih zadržki u cijelosti i ostvare.

»Pravo na obrazovanje na materinskom jeziku u Republici Srbiji garantirano je Ustavom (čl. 79.), potvrđeno Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (čl. 13., 14. i 15.), a detaljnije razrađeno čitavim setom obrazovnih zakona. Ono počiva na uvjerenju da je obrazovanje na materinskom jeziku važan resurs za očuvanje i razvoj nacionalnog identiteta pripadnika svake zajednice, vrijednosti čijoj je dosljednoj primjeni posvećena Republika Srbija. Radi ostvarivanja ovog prava, Republika Srbija je u svom odgojno-obrazovnom sustavu osigurala, osim na srpskom jeziku, i cjelovito obrazovanje na materinskom jeziku – od vrtića do završno sa srednjom školom – na osam jezika nacionalnih zajednica: albanskom, bo-

sanskom, bugarskom, mađarskom, rusinskom, rumunjskom, slovačkom i hrvatskom jeziku. Ono se ostvaruje u mjestima u kojima živi značajan postotak pripadnika ovih zajednica. Osim toga, na osam jezika nacionalnih manjina predaje se u okviru nastavnog predmeta Materinski jezik s elementima nacionalne kulture: bunjevački, vlaški, makedonski, njemački, romski, slovenski, ukrajinski i češki jezik. Oko 60.000 djece pohađa danas nastavu na manjinskim jezicima u Republici Srbiji na svim razinama obrazovanja», navodi se u priopćenju.

Jednokratna pomoć za studente pripadnike hrvatske zajednice u Srbiji

Hrvatsko nacionalno vijeće, NIU *Hrvatska riječ*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatsko prosvjetno društvo *Bela Gabrić*, koje je osiguralo sredstva na natječaju Veleposlanstva Republike Hrvatske za 2022. godinu, isplatit će do konca travnja određen broj stipendija/jednokratnih pomoći u iznosu od 6.000 dinara studentima koji studiraju u Srbiji i pripadnici su hrvatske zajednice iz Srbije.

Od dokumentacije potrebno je dostaviti: popunjenu i vlastoručno potpisanu prijavitelju za jednokratnu pomoć/stipendiju za studente (<https://hpdbelagabric.weebly.com/dokumenti.html>) i uvjerenje ili dokaz s fakulteta da ste redoviti student.

Dokumentaciju skeniranu dostaviti na e-mail hpd.belagabric@gmail.com. Rok za prijavu je 11. travnja 2023. Sve prijave pristigle do tada, na naznačenu e-mail adresu,

komisija koju će formirati Udruga pregledat će i 17. travnja 2023. objaviti rezultate na web stranici Udruge <https://hpdbelagabric.weebly.com/aktualno.html>. Ubrzo nakon toga pristupit će se potpisivanju ugovora i dodijeliti jednokratne pomoći studentima.

Sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Rumi

Godina velikih planova i infrastrukturnih projekata

»Budući da imamo drugačiju političku situaciju u Srbiji s imenovanjem ministra u Vladi, bazirat ćemo se i na odnose s državom u smislu uspostavljanja veza s ministarstvima i institucijama u Srbiji i s rješavanjem nekih dugo neriješenih političkih pitanja, kao što su osnivanje Hrvatskog školskog centra i povrat Hrvatskog doma u Srijemskoj Mitrovici«, istaknula je Jasna Vojnić

Na VII. sjednici Hrvatskog nacionalnog vijeća koja je održana 30. ožujka u prostorijama HKPD-a *Matiya Gubec* u Rumi jednoglasno su (s 24 glasa) usvojena godišnja i financijska izvješća i završni računi HNV-a, ZKVH-a, godišnji i financijski plan rada Fondacije *Cro-Fond* za 2023. godinu, te izvješće o radu i poslovanju NIU *Hrvatska riječ* u 2022. godini, kao i plan rada u 2023. godini. Najopsežnija točka dnevnog reda odnosila se na plan rada Hrvatskog nacionalnog vijeća u 2023. godini. Ova godina će, prema riječima predsjednice **Jasne Vojnić**, biti godina značajnih infrastrukturnih projekata, a kako je najavila planirano je svečano otvorenje *Hrvatske kuće* u Subotici 24. lipnja, na Dan rođenja biskupa **Ivana Antunovića**, koji je jedan od četiri praznika hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji.

»Znam tko sam – graditelj«

Budući da je otvoreno čak 10 gradilišta, ovogodišnji moto HNV-a bit će »Znam tko sam – graditelj«. Od infrastrukturnih projekata Jasna Vojnić je u svom izvješću istaknula Hrvatski školski centar u Subotici koji je ušao u mrežu srednjih škola AP Vojvodine, ali se još čeka odluka Skupštine grada Subotice o mreži vrtića i osnovnih škola, pronalazak adekvatnog prostora za edukacijsko-rekreativni centar na primorju, završetak, opremanje i svečano otvaranje *Hrvatske kuće* u Subotici, nastavak obnove rodne kuće bana **Josipa Jelačića** u Petrovaradinu, opremanje prostora Fondacije *Antun Gustav Matoš* u Beogradu, završetak kuće monoštorske župe, dogradnja i opremanje kuće u Sonti, otkup placa za kuću u Vajskoj i izgradnja sportskog terena u Baču. Uz pomoć finansijskih sredstava Vlade Hrvatske planirana je izgradnja i obnova vrtića u Tavankutu, Aleksandrovu, Subotici i jaslica u Monoštoru.

»Kao prvi veliki ishod planiramo završiti i otvoriti *Hrvatsku kuću*, koju financira Vlada Hrvatske. Osim toga, radit ćemo i na drugim institucionalnim projektima koje

smo započeli. Od onoga što nismo započeli to će biti rekreacijsko edukacijski centar na primorju koji smo već prije korone dogovarali s ministrom mora i prometa **Olegom Butkovićem**. Budući da imamo drugačiju političku situaciju u Srbiji s imenovanjem ministra u Vladi, bazirat ćemo se i na odnose s državom u smislu uspostavljanja veza s ministarstvima i institucijama u Srbiji i s rješavanjem nekih dugo neriješenih političkih pitanja kao što su osnivanje Hrvatskog školskog centra i povrat *Hrvatskog doma* u Srijemskoj Mitrovici. *Hrvatski dom* u Srijemskoj Mitrovici treba biti na dnevnom redu, jer je to jednako političko pitanje kao i Hrvatski školski centar. Budući da nema pravni kontinuitet, to mora biti politička odluka«, istaknula je Vojnić.

Uključivanje lokalnih samouprava u financiranje

U prošloj godini HNV je od Srbije dobilo 12,9 milijuna dinara, od Vlade Autonomne Pokrajine Vojvodine 4,7 milijuna, Grada Subotice 600.000 i Općine Šid 50.000 dinara. Sveukupno HNV na godišnjoj razini dobija 18,3 milijuna dinara. Na početku godine HNV je bilo u minusu 10 milijuna, a uz pomoć Vlade Hrvatske osigurano je nesmetano funkcioniranje.

»Da nemamo pomoć Hrvatske, ne bismo mogli raditi, ali za dobar projekt i za dobru ideju novac će se uvijek naći. U ovoj godini planiramo u financiranje HNV-a uključiti sve jedinice lokalne samouprave gdje je u službenoj uporabi hrvatski jezik. Sada nas financiraju samo Grad Subotica i Općina Šid, a trebali bi i Grad Somor, Općina Apatin, Općina Indija, Srijemska Mitrovica i ostali gradovi gdje je hrvatski jezik u službenoj uporabi. Ponovili smo zahtjeve prema jedinicama lokalne samouprave i inzistirat ćemo na tome. Također, ići ćemo ka razvojnoj agenciji. Trebamo osobu koja će se profesionalno posvetiti pisanju projekata. Jedan od načina racionalizacije troškova je nabava službenog vozila HNV-a, jer sada plaćamo putne troškove za svoja vozila. Kada su u pitanju kadrov-

ski uvjeti rada, upraviteljica Fondacije *Antun Gustav Matić* **Katica Naglič** dala je ostavku. U HNV-u je potrebno uposliti jednu osobu u obrazovanju, projekt menadžera i pr menadžera, za što ćemo tražiti financijska sredstva. Bilo bi dobro da u Hrvatskoj matici iseljenika ponovo imamo jednu uposlenu osobu koja bi bila zadužena za naše studente i udruge», kazala je Vojnić.

U planu HNV-a je i izrada registra hrvatske akademske zajednice, strategije kulture, strategije obrazovanja, strategije gospodarstva, projekt za Muzej Hrvata u Srbiji, protokol o djelovanju prema institucijama Europske unije, registar stručnog kadra, zbirka znamenitih Hrvata, bilten tri institucije, registar socijalnih potreba, bilten o stanju u hrvatskim udrugama, bilten o najboljim učenicima, formiranje mreže savjeta roditelja, susret elektora s potpisnicima, studentske ekskurzije elektora, studenata iz Srbije i Hrvatske, susreti uposlenih tri hrvatske institucije, koordinacija izabranih osoba u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini i narodnih zastupnika, izrada baze članova savjeta

za međunarodne odnose u lokalnim samoupravama, te obilazak predsjednika općina i predsjednika mjesnih zajednica. Također, u planu je uspostavljanje veza sa srpskim i drugim manjinskim institucijama u Srbiji. Što se tiče povrede prava, u planu je izrada protokola o postupanju u slučajevima povrede prava, završetak strategije gospodarstva i njena provedba, stručno usavršavanje kadra, promocija obrazovanja, te odlaska na stručno usavršavanje jedne osobe u Bruxelles na šest tjedana. Što se tiče kulture, naglasak je na povezivanju sa Zapolje, otvaranje Drame na hrvatskom jeziku u kazalištu u Subotici, zaštita baštine od značaja. Kada je riječ o informiranju, u planu je izrada integrativnog portala, kako bi svi sadržaji iz hrvatske zajednice bili dostupni.

Uspješno realiziran plan rada

Većinom glasova usvojeno je izvješće o poslovanju, završni račun i financijsko izvješće ZKVH-a za 2022. godinu.

»Uspjeli smo potpisati 10 značajnih sporazuma o suradnji s institucijama u Hrvatskoj i završiti desetogodišnje znanstveno istraživanje, terensko-etnološko istraživanje Hrvata u Vojvodini koje je rezultiralo četvrtom knjigom monografijom o Hrvatima u Banatu. Organizirali smo i suorganizirali nekoliko znanstvenih skupova u Pečuhu, u Subotici, a i bili sudionici na nekoliko stručnih skupova. Tiskan je 13. svezak Godišnjaka za znanstvena istraživanja, a bili smo sunakladnici devet publikacija. Svake godine, pa tako i prošle, radili smo na arhiviranju arhivske građe, radio i televizijskih emisija, objava na našem youtube kanalu, a radili smo i na prikupljanju zavičajne knjižnice. Treće područje je nastavak institucionalizacije

Prije početka sjednice vijećnike su pozdravili i upoznali s radom udruge predsjednik HKPD-a **Matija Gubec Zdenko Lanc** i vijećnica HNV-a iz Rume **Kristina Štimac**. Sjednici je nazočio i župnik u Rumi vlč. **Josip Ivešić**.

»Smatram da je važno da HNV održava sjednice i u Rumi, napose zato što nas je relativno malo na ovim prostorima. Važna je svaka podrška i naše zajedništvo koje želimo posvjedočiti pa tako i ovom sjednicom«, istaknuo je vlč. **Ivešić**.

i povezivanje akademske likovne i glazbene umjetnosti, književne scene, produkcija izložaba, koncerata i nastava izlaženja časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ*, te suradnja s drugim institucijama u Vojvodini, Hrvatskoj i Mađarskoj. Jedan od značajnijih iskoraka bio je koncert ansambala tradicijske glazbe nacionalnih zajednica *Cvijet raznolikosti* u Novom Sadu, gdje smo sudjelovali u okviru koncerta s glazbom tamburaša iz bačkog, bunjevačkog, šokačkog i srijemskog prostora. Sudjelovali smo na više manifestacija, ali ono što je ostavilo naročiti dojam je manifestacija 'Osijeku s potpisom Hrvati iz Vojvodine', gdje je nastupio najveći broj reprezentativnih udruga i pojedinaca. Preko projekta, kojeg smo imali zajedno s HNV-om i Fondacijom *Cro-Fond*, podijelili smo tehničku opremu hrvatskim udrugama kulture», istaknula je v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**.

Najznačajniji osnovni prihodi Zavoda su dotacija Pokrajine koja je u 2022. godini izdvojila 10,5 milijuna. Ostali dio prihoda su dotacije iz Ministarstva kulture, Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Vidljivi rezultati

Vijećnici su jednoglasno usvojili godišnje izvješće o poslovanju Fondacije *Cro-Fond* u 2022. i godišnji i financijski plan rada u 2023. godini.

»Osobito nam je drago, jer smo uspjeli postići značajne rezultate po nekoliko programa iz područja kulture. Radi se o programu tehničke podrške udrugama gdje smo uspjeli s 2,2 milijuna dinara prikupljenih sredstava pomoći 30 udruga. Smatramo da je taj tehnički impuls značajan i da će većina udruga moći lakše raditi. Značajnim uspjehom u području kulture smatramo i prikupljanje dovoljno sredstava kako bismo podržali organiziranje zbirnih manifestacija naše zajednice iz sve tri etničke skupine: Srijemce, Šokce i Bunjevce. U području socijalnog programa koji je sve popularniji i prepoznatljiviji, imamo dvosmjerni uspjeh u smislu prikupljanja donacija, a raspodjela ide prema cijeloj zajednici. Završit ćemo strategiju gospodarstva i na osnovu toga okrenuti se ka realizaciji strateških ciljeva. Već za Uskrs nastaviti ćemo davati socijalne programe. Pokušat ćemo prikupiti sredstva kroz humanitarne koncerte i humanitarne izložbe i na taj način pomoći ljudima i u drugim vrstama potreba. Radujemo se što će biti formirana dva povjerenstva, jer mi se u svom radu oslanjamo na HNV, na župe, udruge i pojedince i mislimo da to daje vidljive rezultate i da *Cro-Fond* polako zauzima vidljivu poziciju u svojoj zajednici», izjavio je upravitelj Fondacije **Lazar Cvijin**.

Vijećnici su dali pozitivno mišljenje na izvješće o radu i planu poslovanja NIU *Hrvatska riječ* u 2022. i 2023. godini, kao i na revidirani financijski plan poslovanja novinske kuće.

»NIU *Hrvatska riječ* se tijekom 2022. godine suočavala s poteškoćama vezano za povećanje cijene papira, što je

naš i najosnovniji element u funkcioniranju, kao i s povećanjem cijene energenata. To je bila najveća poteškoća u funkcioniranju i razlog zašto smo imali smanjen opseg nakladničke djelatnosti. Što se tiče našeg tjednika *Hrvatska riječ*, podlistaka *Hrcko* i *Kužiš*, to je i dalje bilo na razini kako je bilo i prijašnjih godina. Međutim, zahvaljujući subvencioniranim sredstvima od strane APV prevladali smo sve te poteškoće i mogli smo planirati ovu godinu u istom opsegu», kazao je ravnatelj NIU *Hrvatska riječ* **Ladislav Suknović**.

Na sjednici su donijete odluke o izboru članova odbora za kulturu, odbora za obrazovanje, odbora za informiranje, odbora za službeni uporabu jezika i pisma, zatim odluke o imenovanju članova povjerenstava za gospodarstvo, socijalnu skrb, za sport i mladež i povjerenstva za dodjelu priznanja HNV-a.

»Napravili smo jednu malu promjenu u povjerenstvima i odborima u ovoj godini u odnosu na prethodne sazive. Prvo je da u odborima nisu članovi vijeća. Razdvojili smo na neki način zakonodavnu i izvršnu vlast i samim tim smo dobili otvoreni prostor da tim više uključimo i elektore, ali i one članove i stručnjake iz zajednice koji nisu među elektorima, ali koji mogu dosta doprinijeti u radu odbora i povjerenstava. Na neki način smo reorganizirali povjerenstva. Nekada je bilo sedam povjerenstava. Budući da u prošlim sazivima neki od njih nisu bili funkcionalni i nisu bili od neke prioritete važnosti, kao što su sad povjerenstva za rodnu ravnopravnost ili praćenje propisa i žalbe, u ovom mandatu smo ih reorganizirali i sada imamo samo četiri dodatna povjerenstva. To su ona područja koja pokrivaju izvan ova četiri za koja imamo zakonom određene, a to su gospodarstvo, socijalna skrb, sport i mladež i povjerenstvo za dodjelu nagrada», kazala je Vojnić.

Hrvatska riječ je prošle godine realizirala projekt prekogranične suradnje s *Plavom vinkovačkom*, a emisiju *Hrvatska rič iz Vojvodine*, koja je dio tog projekta novinari *Hrvatske riječi* redovito pripremaju.

Pod točkom razno Jasna Vojnić je najavila natječaje za projekte prekogranične suradnje, a za taj natječaj Ministarstvo regionalnog razvoja i Fondova EU izdvojiti će skoro 530.000 eura. Odlučeno je da će u okviru socijalnog programa za Uskrs svaki vijećnik preuzeti po jedan bon u vrijednosti od 5.000 dinara, koji će dalje distribuirati ljudima u potrebi u svojim mjestima. Vijećnicima je podijeljena Promemorija saziva HNV-a i ukazano im je da je pročitaju i analiziraju, o čemu će biti riječi na idućoj sjednici HNV-a koja se planira održati u Baču.

S. D.

Ne budimo na marginama žive nade!

Poštovane Hrvatice i Hrvati,

Uskrsna poruka i ove godine dolazi do nas u konkretnosti našega života, zatiče nas u radostima ali i u brigama svakidašnjice, kako osobne, obiteljske, tako i društvene. Svjetlo živodajnog otajstva svojom se razgovjetnošću usijeca u nabore bremenite zbilje, prožima je i smotreno preobražava „do mjere uzrasta punine Kristove“ (Ef 4,13). Taj rast (prasl. uskrs) duboko je utkan i u životnost naše hrvatske zajednice na ovim prostorima; zrcali se u brižno ušćuваноj tradiciji i običajima, ali i u živoj vjeri koja oplemenjuje sadašnjost i ohrabruje pogled spram svjetlije budućnosti. No, dio smo one stvarnosti koja se samo u okvirima zemaljskoga ne može shvatiti ni tumačiti, jer je Gospodinovo uskrsnuće već prodrlo u skriveno klupko ove povijesti. Osjećamo stoga trajni poziv i obvezu da „ne ostanemo na marginama te povorke žive nade“ (Papa Franjo, *Evangelii gaudium*, 278).

Snaga Kristova uskrsnuća podaruje nam vjeru i nadu za svladavanje svih teškoća i izazova s kojima se suočavamo, bilo kao pojedinci bilo kao hrvatska zajednica, kao i izgradnju boljeg međusobnog razumijevanja i uvažavanja u našem društvu. Osobito smo pozvani brinuti se o budućnosti i opstanku hrvatskog naroda. Uskrsli nas neumorno poziva i potiče promicati dobrotu, razumijevanje i solidarnost među ljudima i narodima. I ne umarati se to činiti unatoč kušnjama i brojnim zaprekama. Posebno smo u mislima i solidarni s najpotrebitijima u našoj zajednici, kao i sa svim sugrađanima koji su suočeni s izazovima aktualnog trenutka u zemlji i svijetu. Ne gajimo ispraznu nadu da će nam netko drugi na čudesan način riješiti naše probleme, ali u vjeri nosimo sigurnost da se za ljudske poteškoće mogu naći rješenja i da smo svi zajedno pozvani graditi budućnost.

Ovi trenuci pobjede Svjetla nad Tamom vrijeme su obnove naše odlučnosti da djelujemo u skladu s našom vjerom, da činimo dobro ne samo svojim bližnjima, nego svoj Božjoj djeci u svemu što je ljudsko. Uskrs zato možemo doživjeti i kao prigodu da preispitamo svoju zauzetost za bližnje, a to znači za pravdu, mir, solidarnost, poštovanje ljudske osobe i sve druge vrijednosti koje su vezane za poslanje što ga je u povijesti izvršio Isus Krist. S posebnom pak ljubavlju upravljamo molitvu za naš narod, našu zemlju i sve njezine građane, da nas Uskrsli Gospodin obdari snagom svoga obnoviteljskog Duha radosti i mira, jer znamo da svaka materijalna, gospodarska, društvena i kulturna obnova polazi od obnove duha. Osnaženi Božjom milošću i ispunjeni uskrsnom vjerom, s povjerenjem gledamo u budućnost, jer znamo da „sve možemo u Onome koji nas jača“ (Fil 4, 13).

U svjetlu najvećeg kršćanskog blagdana, svima želim čestit i blagoslovljen Uskrs, uz obilje zdravlja, mira, ljubavi i obiteljskog zajedništva!

DEMOKRATSKI SAVEZ
HRVATA U VOJVODINI

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

Jasna Vojnić, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća

Najbolje obrazovanje i odgoj

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Pogledate li rang liste na natjecanjima i usporedite li s postotkom učenika u hrvatskim odjelima, vidjet ćete kako je nesrazmjera velika – u korist kvalitete nastave na hrvatskom jeziku. I u korist prednosti odjela u kojima ne morate vrijeme trošiti na druge stvari osim na podizanje postignuća u znanjima, razvijanje socijalnih vještina i stvaranje neraskidivih prijateljstava

Na temelju uredbe Vlade Srbije od školske 2001./02. godine počela je vjerska nastava u osnovnim i srednjim školama u Srbiji. Tako je prvi puta neslužbeno u školski sustav ušao i hrvatski jezik, posredstvom rimokatoličkog vjeronauka. Iste 2001. godine s radom započinje i dječji vrtić *Marija Petković* u Subotici. Uz provedbu Montessori programa, u vrtiću se najprije počelo s vjerskim odgojem, a od 2003. godine odgojno-obrazovni rad se službeno odvija na hrvatskom jeziku, kao temelj za upis djece u hrvatske odjele. Cjeloviti program na hrvatskom jeziku u osnovnim školama započinje školske 2002./03. godine nakon što je usvojen Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, kojim se hrvatskoj nacionalnoj zajednici priznao status nacionalne manjine te stvorili uvjeti za otvaranje prvog odjela na hrvatskom jeziku u Srbiji. O važnosti obrazovanja na hrvatskom jeziku za naš tjednik govori predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**.

► **Obrazovanje na materinskom jeziku jedno je od prava nacionalnih manjina u Srbiji. To pravo koristi i hrvatska nacionalna manjina i više od 20 godina or-**

ganizirana je nastava na hrvatskom jeziku, a obrazovanje je područje kojem Hrvatsko nacionalno vijeće poklanja posebnu pozornost. Koliko je za sve ove godine urađeno u obrazovanju?

Urađeno je maksimalno koliko se moglo, a dovoljno da im ništa ne nedostaje. Štoviše, djeca u nastavi i programima na hrvatskom jeziku imaju puno više i puno bolje uvjete nego prosječni učenik u drugim odjelima. Dok sam bila izvan sustava HNV-a možda sam nekad i pomislila da se moglo više učiniti, a sada kada imam jasan pregled svih neaktivnosti ili čak protuaktivnosti od strane većinskog sustava s velikim poštovanjem prema svemu učinjenom kažem da je učinjeno mnogo. Danas, 21 godinu nakon otvaranja prvih odjela na hrvatskom jeziku glavni scenarij je trebao biti onaj koji dijele pojedine škole gdje se nastava uspješno ugasila, a nasuprot tomu mi imamo kvalitetno i snažno obrazovanje kojeg se mnogi rado sjećaju kada kroz njega prođu. Jačali smo se kada je bilo najteže, a iščekujemo vrijeme kada će se političke bure utišati, a »Pupil's boom« biti pokazatelj velikih napora i ulaganja svih ovih proteklih godina.

► Slogan ovogodišnje kampanje za upis je »Složimo kockice u odgoju svoje djece«, a kampanju vodi uduga Naša djeca. U tijeku je upis za novu školsku 2023./24. godine. Zašto djecu upisati u nastavu na hrvatskom jeziku? Koje su prednosti obrazovanja na hrvatskom?

Roditelji su ti koji slažu kockice u odgoju svog djeteta. Upravo roditeljima će dijete u budućnosti zahvaliti što je za njega izabralo okruženje u kojem se osjeća jednak među ostalima, u kojem boji sv. Nikolu jednako u školi kao kod kuće, u kojemu se djeca pomole prije kontrolnog iz fizike ili u kojem se njeguju tradicionalne vrijednosti odgoja. Crtež u kojima je nacrtalo cicamace za Cvjetnicu dijete neće morati sakrivati ispod klupe nego će se naprotiv tomu priča u razredu razvezati u smjeru koga su sve susreli na križnom putu u nedjelju na Kalvariji, a kada iz udžbenika budu učili pismu *Nanino prelo* kod majke i dide će imati važnu temu za razgovor oko domaće zadaće. Nigdje kao u hrvatskim odjelima se ne može toliko upiti ljepota vlastite bunjevačke ili šokačke tradicije i nigdje kao u hrvatskim odjelima nećete s istim roditeljima provoditi i svoje slobodno vrijeme i vrijeme na roditeljskim sastancima. Ne bih da govorim o financijskim poticajima, jer bi to unizilo veličinu hrvatskih odjela i sve blagoslove koje dijete u njima dobiva. No, bez toga ne bismo mogli razviti toliki zajednički i obiteljski duh, bez toga da za trećinu cijene ljetujemo na Hrvatskom primorju, sudjelujemo u subotnjim oratorijima ili smo osigurali prijevoz djetetu od kuće do škole. Ipak, neka sve to ostane u drugom planu. Najveća vrijednost jest što roditelji sasvim jednostavno mogu posložiti kockice baš u svom gradu, baš za svoje dijete, na način da im dijete za to jednoga dana zahvali.

► Obitelji koje imaju više djece, roditelji koji su pohađali nastavu na hrvatskom, a sada upisuju svoju djecu, učiteljice uključeni su u ovogodišnju kampanju. Koliko su oni važni u tom slaganju kockica u odgoju djece?

Oni su srž svega i bit onoga za što se zalažemo. Kada oni koji su prošli obrazovanje na hrvatskom jeziku ne dvoje upisati i svoje dijete, ne treba nam veća i snažnija potvrda. Kampanja se radi iz razloga da se smanji broj slučajeva da nam roditelji naknadno kažu kako nisu imali nikakve informacije o hrvatskim odjelima i da im je žao što nisu imali priliku odlučiti. Ali, i iz razloga da oni koji nisu sigurni u svoj izbor dobiju poticaj kako razloga za dvojbu nema.

► Ono što je želja svakog roditelja jest da njegovo dijete dobije najbolji odgoj i obrazovanje. Može li se reći da djeca u hrvatskim odjelima dobivaju i kvalitetni odgoj i obrazovanje i da to što pohađaju nastavu na hrvatskom nije razlog da ne budu uspješni na natjecanjima, đaci generacije?

Upravo to što su u hrvatskim odjelima bude uglavnom razlog što završe na brojnim natjecanjima s još brojnijim uspjesima. Pogledate li rang liste na natjecanjima i usporedite li s postotkom učenika u hrvatskim odjelima vidjet ćete kako je nesrazmjera velika – u korist kvalitete

Kampanja se radi iz razloga da se smanji broj slučajeva da nam roditelji naknadno kažu kako nisu imali nikakve informacije o hrvatskim odjelima i da im je žao što nisu imali priliku odlučiti. Ali, i iz razloga da oni koji nisu sigurni u svoj izbor dobiju poticaj kako razloga za dvojbu nema.

nastave na hrvatskom jeziku. I u korist prednosti odjela u kojima ne morate vrijeme trošiti na druge stvari osim na podizanje postignuća u znanjima, razvijanje socijalnih vještina i stvaranju neraskidivih prijateljstava.

► Roditelji nalaze različite razloge da djecu ne upišu u odjele na hrvatskom jeziku. Naročito van Subotice. Koliko su to samo izgovori i kako ih potaknuti da njihova odluka bude upis djeteta u nastavu na svom materinskom jeziku?

Odluka je na svakom roditelju. Iskustvo 20 godina sada već govori samo za sebe. No, ipak, paučina koja se neprekidno plete oko naših ljudi dozvoli da slika ne bude u potpunosti jasna. Svaka naša kampanja preslaba je u odnosu na kampanje velikih sustava u kojemu se nađu jedan ili dva čovjeka u selu i pokrenu negativne priče o hrvatskim odjelima. Puno je lakše svući čovjeka sa stolice nego ga podići na nju. Zato su one toliko uspješne. I zato razumijem roditelje koji podlegnu strahu koji u realnosti nema osnove. No, ipak strah je uvijek subjektivna stvar. Kao i želja da se dopadnemo drugima ili uklopimo u gomilu prividno jednakih ljudi. Često, na žalost na štetu vlastitog djeteta. Kada bismo samo osvijestili što sve pripadnici naše zajednice podnose u nekim drugim odjelima i koliko su jake sprege koje ih koče da prepisuju svoje dijete u odjel na hrvatskom jeziku, nikada više nitko od nas ne bi dvojio. Na žalost, tih obrambenih mehanizama često nismo svjesni pa se i od »slatkog limuna« često napravi pita za rođendan vlastitog djeteta.

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

Briga za dobru budućnost vlastite djece

Najveći izazovi u obrazovanju na hrvatskom tiču se aktivnosti koje provode drugi i koje imaju za cilj da se ovo pravo, koje je, ponavljam, omogućila sama država, ne ostvari. To djelovanje je poznato – širenje lažnih i zbujujućih informacija, unošenje konfuzije kod roditelja, zaprječavanja koje čine uposleni u pojedinim školama, odsustvo proaktivnog i pozitivnog odnosa predstavnika vlasti...

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Upis djece u prvi razred osnovnih škola za školsku 2023./24. godinu počeo je 1. travnja. Osim na srpskom, djeca imaju pravo obrazovati se i na svom materinskom jeziku, a jedan od tih jezika je i hrvatski. Udruga *Naša djeca* i Hrvatsko nacionalno vijeće vode kampanju za upis, a potporu je dao i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini. O upisu, važnosti obrazovanja na hrvatskom jeziku razgovarali smo s predsjednikom DSHV-a Tomislavom Žigmanovim.

► **Zašto je važno iskoristiti pravo koje ima hrvatska nacionalna manjina u Srbiji i djecu upisati u odjele na hrvatskom jeziku?**

Najprije bih pohvalio izuzetno dobro osmišljenu i koncipiranu kampanju koju provode Udruga *Naša djeca* i Hrvatsko nacionalno vijeće. Ona je, naime, na visokoj profesionalnoj razini, a realiziraju je udruga i institucija kojima PR djelatnost to nije primarno poslanje! Stoga iskrene čestitke i duboki naklon za njihov kreativni tim! Budući da je Demokratski savez Hrvata u Vojvodini politička stranka jednog naroda, normalno je za očekivati da ona svoju temeljnu misiju – zalaganje za dobro ovdašnjih Hrvata, stavlja u funkciju i kada je riječ o podršci svim ini-

cijativama koje pridonose ostvarenju takve misije. Kada je, pak, riječ o odgovoru na Vaše pitanje, on je složen i unutar sebe višeslojan, a naveden je u motivacijskom pozivu DSHV-a roditeljima da donesu upravo takvu odluku: upisom djece u nastavu na hrvatskome oni svjedoče da im je stalo do našega imena i nacionalnog identiteta, takvom svojom odlukom očituju odgovornost kada je u pitanju naša budućnost i na koncu, ali ne i na posljednjem mjestu, upisom djece u nastavu na hrvatskome iskazuju svoju brigu za dobru budućnost vlastite djece. Jer, nastava na hrvatskome u Srbiji je kvalitetna nastava čiji učenici osvajaju prestižne nagrade na svim natjecanjima, kvalitetna nastava koju izvođe stručni i pozivu posvećeni učitelji i nastavnici, kvalitetna nastava koju prate brojni dodatni izvannastavni sadržaji, kvalitetna nastava koja odrastanje vašeg djeteta čini lijepim i ugodnim, za što je potvrda upis više od 1.000 djece.

► **Obrazovanje na hrvatskom jeziku u Srbiji traje dulje od 20 godina. Sve te godine Vi ste bili aktivni sudionik u zajednici. Koliko je za ta dva desetljeća učinjeno u obrazovanju na hrvatskom i što je ono što bi se još moglo poboljšati?**

Povijest obrazovanja na hrvatskome u Vojvodini daleko je dulja i vezana je uz Katoličku crkvu – Franjevački i Isusovački red. Središte visokog obrazovanja za sve Hrvate u Ugarskoj u XVIII. stoljeću bilo je franjevačko Generalno učilište u Budimu, na kojemu se studirala filozofija i teologija, a predavači su i autori prvih fakultetskih udžbenika na latinskom i hrvatskom (**Emerik Pavić, Lovro Braču-ljević, Ignjat Martinović...**). U Franjevačkom samostanu u Subotici i u Petrovaradinu osnovane su pučke škole na hrvatskom. Isto je bilo i u Baču. Koncem XIX. stoljeća osnivaju se gotovo u svim mjestima u kojima žive Hrvati pučke škole. Između dva svjetska rata djevojke na hrvatskome obrazuju časne sestre Naše Gospe, a neposredno nakon Drugog svjetskog rata postoji obrazovanje na hrvatskome u Subotici i okolici do 1956. Ova se nastava obnavlja nakon demokratskih promjena u Srbiji – od školske 2002./03., traje do danas, odvija se, na temelju zakona, u državnom prosvjetnom sistemu u pet osnovnih i tri srednje škole. Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture se još izučava u 15 osnovnih škola u naseljima s hrvatskim življem. Što se tiče učinjenog, mislim da se može, nakon tih 20 godina u kojima je istina bilo uspona i padova, dati visoka pozitivna ocjena glede aktualnog stanja u brojnim segmentima odgojno-obrazovnog procesa: kvaliteta nastave na hrvatskom je na izuzetnoj razini, čega su dokazi brojni uspjesi učenika na natjecanjima, što osigurava kvalitetan nastavni kadar, koji posvećeno radi i na odgoju djece – i ova značajka je najvažnija. Također valja spomenuti da su, zahvaljujući prije svega naporima i aktivnošću Hrvatskog nacionalnog vijeća, u posljednjih nekoliko godina osigurani kvalitetni udžbenici na hrvatskom i drugi, pomoćni nastavni materijali. I na koncu, treba istaknuti i brojne izvanastavne aktivnosti, koje priređuju *Naša djeca* i HNV koji dodatno proširuju znanja, uz njih se osvajaju nove vještine, a vrijednosti zajedništva i međusobne solidarnosti se produbljuju. Najveći izazovi u obrazovanju na hrvatskom tiču se aktivnosti koje provode drugi i koje imaju za cilj da se ovo pravo, koje je, ponavljam, omogućila sama država, ne ostvari. To djelovanje je poznato – širenje lažnih i zbunjujućih informacija, unošenje konfuzije kod roditelja, zapriječavanja koje čine uposleni u pojedinim školama, odsustvo proaktivnog i pozitivnog odnosa predstavnika vlasti...

► **Roditelji kada trebaju odlučiti o upisu svoje djece često nalaze razloge zašto to ne učiniti. Koliko su ti razlozi samo izgovor, a što bi bili razlozi koji bi ih trebali potaknuti da djecu upišu u hrvatske odjele?**

Razloge za izgovor u zajednicu unose strukture i pojedinci kojima nije stalo do prosperiteta Hrvata u Srbiji, već naprotiv oni rade na pospješivanju asimilacije i onemogućavanja narodnosnog napretka. Naime, valja znati kako je obrazovanje najvažniji resurs, kako za napredak naroda tako i za očuvanje i razvoj nacionalnog identiteta! Ukoliko se pristup ovome prostoru na neki način zapriječi i onemogućiti njegovo korištenje može se slobodno računati s ubrzanim ostvarivanjem tako projiciranog cilja. Oni za to koriste brojne aktivnosti i imaju razgranate cijele mreže zagovaratelja. Razlozi, pak, koji trebaju roditelje

opredijeliti za odluku da upišu svoje dijete u nastavu na hrvatskome – to su, naime, razlozi koji su suprugu i mene naveli da naše dijete upišemo – pripadaju ključnim elementima obrazovanja: kvaliteti nastave, koja je u funkciji odgoja ličnosti uz očuvanje vlastitosti.

► **Cjelovite nastave na hrvatskom jeziku, osim u Subotici, ima još u Monoštoru. Što je problem u sredinama van Subotice i što bi trebalo učiniti da se roditelji odluče za upis u hrvatske odjele? Potencijala ima u više mjesta, ali...**

Osim spomenutih aktivnosti izazivanja negativnih stavova kod pripadnika zajednice, glavninu problema valja još uvijek u takvim sredinama tražiti u prostorima straha i nesigurnosti! Ne treba, naime, zanemariti činjenicu da su Hrvati u Srbiji dugo vremena bili negativno označavani u prostorima javnosti, da je odsustvovalo afirmativnih politika i mjera integracije za Hrvate i da je to za posljedicu imalo, među ostalim, visoku razinu nezainteresiranosti među roditeljima. Hrvatske institucije i organizacije za taj izazov nisu našle pravi odgovor – vrlo vjerojatno ga i nisu mogle naći zbog činjenice da nisu imali dovoljnu količinu moći za tako što. U posljednje vrijeme – ulaskom predstavnika DSHV-a u strukture vlasti, bilježimo pomake i na tome planu, pa vjerujem da možemo očekivati iskorake glede toga. Ono što u svemu tome izuzetno čudi jeste i malena zainteresiranost znatnog broja hrvatskih svećenika za narodnosna pitanja – izostanak njihovog potičućeg djelovanja izvan prostora Crkve u užem smislu za dobro naroda čiji su pripadnici dodatno otežava nastojanja hrvatskih institucija i organizacija na planu emancipacije. Tim prije tako što čudi, jer iskustva njihove subračne mađarske nacionalnosti su posve drugačija.

► **Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, na čijem ste Vi čelu, objavilo je priopćenje u kome je ukazalo da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo obrazovanja na svom materinskom jeziku, i pozvalo roditelje da to pravo iskoriste. Takvih priopćenja službenih tijela Srbije nedostajalo je proteklih godina. Koliko ovo može biti jedna vrsta ohrabrenja roditeljima?**

Iz reakcija manjinskih zajednica u Srbiji može se iščitati da je ovo priopćenje Ministarstva, s porukom ohrabrenja da se roditelji iz redova nacionalnih manjina opredijele da svoju djecu upišu u nastavu na materinjem jeziku, i više nego dobro prihvaćeno, što je dodatno potvrdilo ispravnost našeg takvog koraka. On je nastao kao odgovor na Vašu spomenutu konstataciju da je javnih poziva predstavnika s državne razine vlasti izostajalo. Zašto je tomu tako nije potrebno sada elaborirati, no nama se činilo važno primijeniti u praksi sljedeće načelo – politike multikulturalnosti zahtijevaju od tijela vlasti da stalno rade na afirmaciji i promociji manjinskih prava, čime se šalje jasna i nedvosmislena poruka da je to sastavni dio državnih politika! Ukoliko takvih praksi izostaje, može se steći dojam da je to nešto što zakoni ne propisuju, da tako što onda nije ni poželjno, da je to samo interes manjinskih institucija ili njihovih elita..., što se ovakvim činom javno i odlučno demantira.

Predstavljanje učiteljica budućih prvaša – Sanela Molnar

Novi početak

»Veselim se susretu s prvašima i našem zajedničkom radu. Nadam se da će i u našem odjelu, poput brojnih drugih, biti obiteljska atmosfera koju vidim i u odjelima kod svoje djece«, priča učiteljica Sanela Molnar

Upis učenika u prvi razred osnovne škole započeo je u ponedjeljak, 3. travnja, i trajat će sve do 31. svibnja. Pravo na upis u školu imaju djeca rođena 2016., kao i djeca rođena u siječnju i veljači 2017. godine. Danas roditelji djecu mogu upisati i elektroničkim putem preko e-uprave, a mogu i osobno posjetiti školu i tako upisati svog prvašića. Dovoljno je da roditelj/staratelj zna djetetov JMBG, a svu potrebnu dokumentaciju škola pribavlja po službenoj dužnosti.

Prilikom upisa roditelj izabire na kom nastavnom jeziku želi da njegovo dijete pohađa nastavu, te tako pripradnici hrvatske zajednice imaju mogućnost upisati dijete u cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku i to u sljedećim školama: OŠ *Matko Vuković* (Subotica), OŠ *Ivan Milutinović* (Subotica i Mala Bosna), OŠ *Vladimir Nazor* (Đurđin), OŠ *Matija Gubec* (Tavankut) i OŠ *22. oktobar* (Monoštor).

Iskustvo u kombiniranim odjelima

Kada je u pitanju OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu, sadašnje predškolce, a buduće prvaše u hrvatskom odjelu dočekat će učiteljica **Sanela Molnar**. Sanela osim zvanja učiteljice ima i još jedno veliko zvanje – mama, i to petero djece. Tako **Magdalena, Anđela, Mihael, Karolina i Matija** imaju mamu koja je uz to i učiteljica. Iako je Sanela 2016. godine otišla na porodiljno i od tada nije radila, svih ovih godina je bila itekako uključena u obrazovanje i školovanje.

Kao učiteljica, Sanela je počela raditi 2008. godine u OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu.

»Kada sam počela raditi, imala sam kombinaciju tri odjela. Iako me je bio strah kako ću to sve provesti u djelo, sada mogu reći da je to bilo odlično iskustvo i da kombinirani odjeli imaju svoje prednosti. Mislim da roditelji, pa ni djeca nisu osjetili neku razliku ili da su bili u nečemu zakinuti. Organizacija rada na satu i postavka pravila u kombiniranim razredima je na učiteljici. Tu su i druge brojne prednosti, poput zajedništva, brige za mlađe, međusobno pomaganje, želja da budu kao stariji učenici, usavršavanje gradiva i drugo«, priča učiteljica Molnar i prisjeća se brojnih situacija kada je u razredu imala braću i sestre.

Prelazak iz vrtića u školu je za svako dijete veliki korak, te ujedno i izazov za učiteljicu.

»U prvom razredu imamo prostora za igru, za druženje i upoznavanje. Tako i volim početi s prvašima. Prvo polugođe je zapravo prijelaz iz jednog u drugi ciklus i treba im vrijeme za prilagodbu. U tom periodu je potrebno postaviti pravila ponašanja u školi, naučiti ih pravilno držati olovku, okrenuti bilježnicu kako treba, prepoznati vlastiti pribor, spakirati torbu, složiti knjige, a potom i samostalno raditi domaću zadaću. Sve to trebamo svladati uz propisan nastavni program. Dakle, imamo pune ruke posla, a potrebno nam je i vrijeme za igru«, priča učiteljica i pojašnjava kako dijete prije polaska u školu ne treba znati čitati, niti pisati, što danas mnogi roditelji nepotrebno forsiraju.

Po njenim riječima cijelo prvo polugođe je period učenja kroz igru i prihvaćanje radnih obveza.

»Ne samo kao učiteljica, nego sad i kao roditelj vidim koliko je kod djece važno postaviti pravila odmah na početku. Oni vole znati što se od njih očekuje, istina pokušavaju i pomjeriti te granice, ali zato smo mi tu, bilo roditelji, bilo učitelji da se i sami držimo postavljenih okvira. Moja dosadašnja praksa je da su djeca u školu već došla odgojena. Odgoj od kuće, iz obitelji je itekako bitan i olakšava rad, a mi se onda samo možemo nasloniti na već postavljene temelje. U prvom razredu je jako bitna i suradnja s roditeljima i da se postavi sve na svoje mjesto«, priča Sanela Molnar.

Među svojima

Sugovornica ima iskustvo u radu u hrvatskim odjelima, ali i kao roditelj čija djeca također pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku, te kao roditelj priča:

»Naša djeca nisu išla u vrtić na hrvatskom i sada vidim veliku promjenu. Kroz njihovo igranje, osjeća je i razgovore s vršnjacima vidim da su oni sada na svom terenu. Koliko god mi roditelji mislimo da djeca ne pričaju o tim nekim stvarima, iz iskustva vidim da to nije tako. Jednostavno ne razmišljamo isto, pogotovo po pitanju vjerskih stvari. Oni su sada na svom terenu u zajednici kojoj pripadaju, jer s istom djecom idu skupa i u školu, na vjeronauk, u župu, na druženje, rođendane... Zbog svog nekog komoditeta, jer nam je ovaj vrtić bliži, nismo upisali djecu u vrtić na hrvatskom, ali sada znam da smo s hrvatskim odjelima uradili pravu stvar«, priča mama Sanela i dodaje kako se i njen suprug **Kristijan** premišljao oko upisa u hrvatske odjele, ali, kako je rekla, iz razloga što puno toga nisu znali.

»Bila sam sigurna da je to dobro za njih, budući da imam iskustva u radu s hrvatskim odjelima, smatrala sam to normalnim. Iako roditelji često spominju izdvajanje, ne vidim to tako. Možda bi djeca više bila izdvojena u srpskim odjelima, budući da idemo u crkvu. Također, znači da i mi roditelji imamo dobru komunikaciju i djecu odgajamo u istom smjeru«, priča.

Učiteljica Sanela ističe kako je njima izuzetno značajan osigurani prijevoz od kuće do škole, kao i udžbenici, koji, kako je rekla, ne samo da su izuzetne kvalitete nego su i na dar.

»Udžbenici su fenomenalni. Kada sam počela raditi, dobijali smo udžbenike iz Hrvatske i sami smo pripremali skripte i organizirali se na razne načine. Sada je to iza nas i ovi udžbenici su zaista prilagođeni djeci, kao i planu i programu obrazovanja. Proteklih godina i kada nisam radila s njima, imala sam priliku uz svoju djecu držati ih u rukama.«

U iščekivanju školske godine

Pitali smo i je što su po njenom mišljenju razlozi, zašto se i nakon 21 godine roditelji dvoje oko upisa djece u nastavu na hrvatskom jeziku.

»Polazim od sebe: i moj suprug se premišljao, ali mislim da su nam falile informacije kakva je praksa u određenoj školi. Budući da sam radila u seoskom okruženju, tu bih kao razlog neupisivanja mogla iznijeti i utjecaj sredine, mišljenje susjeda, što je u manjim sredinama veoma važno. Ljudima je bitan status u selu. Sigurno je da i politika ostavlja svoje posljedice. Brojne su povlastice u hrvatskim odjelima, no kada se roditelj odluči, vidi da je napravio najbolji izbor. Nama osobno znače i gotovo besplatni udžbenici, budući da će u jednom momentu svih petero biti u osnovnoj školi. Tu su i brojna putovanja i aktivnosti, ali to kada malo porastemo« kaže sugovornica.

Od 1. rujna i učiteljicu Sanelu čeka novi početak, nova škola, novi kolektiv, okruženje.

»Moram priznati da je i mene malo strah kako će sve biti i kako ću se uklopiti u novu sredinu, te tako ovoga puta jako dobro razumijem prvaše, no, isto tako vjerujem da ćemo mi skupa prevladati i taj mali strah. Ono što mogu ocijeniti dobrim početkom jeste da sam nedavno posjetila djecu u vrtiću i da su me ona lijepo prihvatila i na rastanku i potrčala u zagrljaj, pa se nadam da ćemo na isti način i započeti školsku godinu. I sama čekam 1. rujna. Kako ću sve posložiti i s mojom djecom još ne znam, ali vjerujem da je sve to moguće. Veselim se susretu s prvašima i našem zajedničkom radu. Nadam se da će i u našem odjelu, poput brojnih drugih, biti obiteljska atmosfera koju vidim i u odjelima kod svoje djece«, priča učiteljica Molnar i nada se kako će ove školske godine u tavankutskoj školi biti lijepi broj djece koja će nastavu pohađati na hrvatskom jeziku.

Ž. V.

Položaj i prava nacionalnih manjina u Srbiji i Hrvatskoj (XX.)

Sličnosti i razlike

Kroz serijal članaka pisali smo o aspektima zakonskih rješenja, institucija, društvenih normi i pokazatelja društvenog položaja od značaja za bolje razumijevanje položaja nacionalnih manjina kada su u pitanju Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj kao pripadnici nacionalne manjine

Privodeći serijal članaka o pravima Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj kraju, vratimo se na sam početak. Neposredni povod za ovaj serijal bila je izjava predsjednice jednog od odbora Skupštine Srbije za koja je pozvala koncem prošle godine Hrvatsku da Srbima osigura ista prava koja imaju Hrvati u Srbiji. Zanimljivo, često su tijekom posljednjih godina i politički predstavnici hrvatske nacionalne manjine tražili da imaju ista prava kao Srbi u Hrvatskoj. Pa o čemu se tu radi, normalno je zapitati se. Stoga smo se upustili u ovaj pokušaj da barem dijelom rasvijetlimo kako i koliko je to moguće. Je li polje ostvarivanja i zaštite nacionalnomanjinskih prava toliko neuhvatljivo i nespoznatljivo da se može tvrditi kako je »kod nas« zaštita nacionalnomanjinskih prava na najvišoj razini dok je »kod njih« to polje problematično, odnosno da je položaj »njihove manjine« kod nas izvrstan, a »naše manjine« kod njih nikakav.

Nesumnjivo je nemoguće sagledati cijelu ovu problematiku kroz dvadeset novinskih članaka, te nam to nije bila ni ambicija, a kamoli donositi neke dalekosežne zaključke. Željeli smo samo napraviti jedan pregled osnovnih činjenica u svezi ostvarivanja pojedinih prava nacionalnih manjina u dvije države, glavnih sličnosti i razlika kako bismo barem malo pridonijeli razumijevanju ove složene problematike.

Predstavljanje, zapošljavanje, vijeća

Kao što to ističu znanstvenici koji se bave komparativnim pristupom u području politike, »zemlje se mogu uspoređivati u odnosu na neku zajedničku koncepciju, ali značenja tih pojmova mogu varirati od zemlje do zemlje«. Naime, kao i sve druge, i ove dvije države se razlikuju po mnogo čemu. Na primjer, Hrvatska je članica Europske unije a Srbija je na putu da to postane; razlikuju se po institucionalnom i teritorijalnom uređenju, ekonomskoj razvijenosti, institucionalnim rješenjima za izbor i funkcioniranje nacionalnomanjinskih vijeća, organizacije kulturne autonomije manjina, po brojnosti nacionalne manjine i na koncu i povijesti, dalje i bliže.

Iz tih razloga svako uspoređivanje postaje veoma teško, te ćemo u ovome, posljednjem nastavku, samo nabrojati neke od bitnih sličnosti i razlika koje smo uočili radeći na člancima.

Krenimo od ustavnog određenja manjina i prve razlike. Dok Ustav Hrvatske uz većinski narod izrijeком navodi 22 nacionalne manjine koje žive u toj zemlji, među njima i Srbe, Ustav Srbije kaže kako je Srbija »država srpskog naroda i svih građana koji u njoj žive«.

Bitna razlika je i u pogledu političkog predstavljanja manjina, pa tako Srbi imaju garantiranu zastupljenost u parlamentu (tri mjesta) dok se Hrvati za to moraju izboriti, najčešće kroz koalicije ili na listama drugih većih stranaka. Također, u Hrvatskoj postoje mehanizmi za zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim i izvršnim tijelima na nižim razinama čega u Srbiji nema.

Sličnost je pak, što je odnedavno, kao što je to već dužji niz godina slučaj u Hrvatskoj gdje predstavnici srpske manjinske stranke čine njenu Vladu, i jedan predstavnik hrvatske manjinske stranke prošle godine postao ministrom u Vladi Srbije.

Kada je riječ o razmjernom zapošljavanju, u Srbiji je tek sada u tijeku uspostavljanje i stavljanje u upotrebu održivog okvira za prikupljanje podataka na osnovu kojih će se moći provesti i pratiti konkretne mjere za zastupljenost nacionalnih manjina u javnoj upravi. Dok se ne stavi u upotrebu ne može se ni znati jesu li pripadnici, recimo hrvatske manjine, ravnopravni u ovom pogledu. U Hrvatskoj se pak statistički jasno prati situacija uposlenosti nacionalnih manjina, a posebice srpske zajednice koja koristi državna izvješća kako bi ukazala na stupanj porasta ili opadanja uposlenih Srba u javnim institucijama i upravi.

I u jednoj i u drugoj zemlji Hrvati i Srbi biraju svoja nacionalnomanjinska vijeća, ali na različiti način: u Srbiji se vijeća biraju na republičkoj razini dok se u Hrvatskoj biraju na lokalnim razinama te se oni udružuju ukoliko žele u nacionalnu koordinaciju kao što je to Srpsko nacionalno vijeće. Njihov rad i aktivnosti financiraju se iz proračuna domicilnih i matičnih država, u različitom opsegu.

Sličnost, kada su u pitanju ove dvije manjine, je i u tome što i jednim i drugima brojnost iz godine u godinu opada, a time i pojedina kolektivna prava dolaze u pitanje. Osim

toga, i jednu i drugu manjinu pogađaju govor mržnje kao i, čini se, neizbježna asimilacija.

Kulturna autonomija

U pogledu obrazovanja, i u jednoj i u drugoj državi postoje tri modela koja se provode u školama, sličnosti su da i Hrvati i Srbi imaju različite poteškoće u pogledu obuhvata djece koja se školuju na materinjem jeziku, udžbenika, stručnog nastavnog kadra... Jedna od bitnih razlika je da Srbi imaju svoju gimnaziju u Zagrebu dok Hrvati već nekoliko godina, uz brojne prepreke, pokušavaju osnovati školski centar u Subotici.

Što se tiče informiranja, na HTV-u postoje dvije emisije: *Prizma* i *Manjinski mozaik*, posvećene životu i kulturi nacionalnih manjina, a na RTS-u jedna emisija pod nazivom *Građanin*. I Hrvati i Srbi imaju svoje manjinske tjednike kojima su osnivači nacionalnomanjinska vijeća, a financiraju se iz pokrajinskog odnosno državnog proračuna. Osim toga, Hrvati na regionalnoj razini imaju program na hrvatskom jeziku na Radioteleviziji Vojvodine.

Kao i u Srbiji, i u Hrvatskoj je nacionalnim manjinama zagarantirano pravo na »ostvarivanje kulturne autonomije održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture te očuvanje i zaštita kulturnih dobara i tradicije«. I jedna i druga manjina imaju svoje udruge kulture, a bitna razlika je u redovitosti i iznosu sredstava iz državnog proračuna koja su u Hrvatskoj više puta veća i redovita dok su u Srbiji ti iznosi nedovoljni za opstanak i rad udruga. Razlika je i u tome da je APV jedan od osnivača i financijera pet nacionalnomanjinskih zavoda za kulturu među kojima je i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Službena uporaba jezika i pisma i u jednoj i u drugoj državi je regulirana Ustavom i zakonima, a iz dosadašnjih iskustava i saznanja vidljivo je kako su od ključne važnosti za ostvarivanje ovoga zakonom zajamčenog prava odnosi većinskog naroda i nacionalnih manjina i stav lokalne vlasti prema ovome pitanju. Razlika koja postoji između dvije države je što je u Srbiji uvjet za uvođenje u službenu uporabu da pripadnici određene manjine čine 15% stanovnika jedne lokalne jedinice, a u Hrvatskoj da čine najmanje jednu trećinu stanovnika. S druge strane, sličnost je u tome što se u pojedinim slučajevima, odnosno lokalnim jedinicama čeka na ostvarenje tog prava godinama, iako je jezik i pismo službeno u uporabi.

Umjesto zaključka

I na koncu, kao što smo i rekli na početku, niti želimo niti možemo iznositi neke opsežnije zaključke. Ali ipak, čini nam se kako bi se oni koji iznose paušalne kritike tipa »mi smo 'dali' manjinama sva prava a naša manjina tamo nema nikakva prava« trebali zamisliti prije negoli iznesu takve tvrdnje i zahtjeve. Jer kad bi se zahtjev gore pomenute zastupnice ostvario, koji istina nije naišao na neku podršku ni u jednoj ni drugoj državi, moglo bi se dogoditi da dođe do smanjivanja, a ne uvećanja prava.

Jasminka Dulić

Čantavirska cesta i dalje bez pješačke staze

»Lokalna samouprava je znala da će se praviti pruga, da će ovuda prolaziti kamioni i nitko ništa nije poduzeo, a svjedoci smo da se u nekim drugim mjestima koja i nisu toliko prometna grade pješačke i biciklističke staze«, kaže predsjednik Savjeta MZ Verušić Martin Gabrić

Na svega nekoliko kilometara od Subotice nalazi se naselje Verušić koje nema i nikada nije ni imalo školu, vrtić, dom kulture, ambulantu pa ni župu. Naselje broji tisuću stanovnika koji su disperzirani na 5000 hektara i podijeljeni na nekoliko salašarskih šorova, tj. na Gornji i Donji Verušić.

Zbog svojeg specifičnog položaja Verušićani su tek 1994. dobili svoju mjesnu zajednicu, a prije toga pripadali su dijelom Subotici, Maloj Bosni, Bikovu, Žedniku i Novom Žedniku.

Staza deset godina na čekanju

Najviše stanovnika koncentrirano je oko Čantavirske i Beogradske ceste koji dijele i isti problem – nedostatak pješačke i biciklističke staze, što je posebno došlo do izražaja posljednjih godinu dana zbog povećane frekvencije prometa uslijed radova na željezničkoj pruzi Subotica – Novi Sad.

Đurđica Crnković s mužem i troje male djece živi na Čantavirskoj cesti i kaže kako bi im pješačka staza, koju godinama priželjkiju, u značajnoj mjeri popravila kvalitetu života.

»Kada izađemo iz kuće do autobuske stanice ili prvog susjeda, moramo ići po prašini, blatu ili mokroj travi i uz sve to riskiramo svoju sigurnost jer je promet veoma gust i u posljednje vrijeme ima puno i kamiona. Kada bismo imali pješačku stazu, djeca bi nam se više družila s drugom djecom iz susjedstva, vozili bi bicikle skupa..., a ovako ih ne smijemo pustiti na cestu same. Sreća je što nam djeca idu u hrvatski odjel u Suboticu te imaju organiziran prijevoz i ne moraju pješačiti do autobuske stanice nego im autobus stane ispred kuće.«

Navodi Crnković da bi bilo dobro kada bi se na prostoru Verušića izgradilo bar jedno dječje igralište. Ističe i problem nedostatka trgovine i pekare, jer se do prve koja je u Subotici moraju voziti 5 km, no kako kaže – prinuđeni su da se snalaze kako znaju.

Nedostatak pješačkih i biciklističkih staza kao jedan od gorućih problema navodi i predsjednik Savjeta Mjesne zajednice Verušić **Martin Gabrić**. Iako godinama njihovu izgradnju uvrstavaju u program Mjesne zajednice, Gabrić kaže kako na te zahtjeve nitko ne odgovara što smatra veoma nepravednim, naročito zbog trenutne situacije kada je povećana frekvencija kamiona, što je, kako ističe, lokalna samouprava znala unaprijed da će se dogoditi.

»Izgradnja staze kraj Čantavirske ceste je prijeko potrebna i traži se sigurno već deset godina. Salaši su s jedne i druge strane, ljudi nose na biciklima mlijeko, djeca idu do autobuske stanice kako bi putovali u školu, svi su na toj cesti i hvala Bogu što se do sada nije dogodila ozbiljnija prometna nezgoda. Lokalna samouprava je znala da će se praviti pruga, da će ovuda prolaziti kamioni i nitko ništa nije poduzeo, a svjedoci smo da se u nekim drugim mjestima koja i nisu toliko prometna grade staze. Pored Beogradske ceste također je potrebna biciklistička staza koja bi povezala verušićko naselje Šištak s gradom. Na ovoj dionici ima puno njih koji odlaze do Subotice biciklom jer je udaljenost mala, svega 4-5 km.«

Veliki problem Verušića su, kako Gabrić navodi, neuređeni atarski putovi – ili godinama nisu obnavljani, ili nakon što su nasuti nisu po potrebi ponovno sanirani. Na zahtjev MZ uređen je Žitnički put između Verušića i Male Bosne, koji spaja Beogradsku i Somborsku cestu. Međutim, zbog velikog prometa na njemu, iako je prije dvije godine nasut, već je pun rupa, i to dubine čak i 80 cm. Predsjednik Savjeta navodi kako je iz Grada obećana njegova sanacija u dužini od 1.300 metara, koja je trebala biti urađena u ožujku pa je pomjerena za travanj. Iako ovu dionicu ne koriste kamioni koji rade na izgradnji pruge, kroz puno drugih atarskih putova prolaze te su oni u puno lošijem stanju u odnosu na stanje prije radova, priča nam Gabrić.

Dio MZ Verušić na kojemu Martin živi je naselje Hrvatski Majur. Ondje su, kao i svugdje na Verušiću, problem neuređeni atarski putovi, ali i loša električna infrastruktura.

tura. Gabrić kaže kako od svog salaša do asfalta ima tri kilometra atarskog puta, a da je najudaljeniji salaš Hrvatskog Majura od asfalta udaljen čak pet kilometara i da bi ljudi ondje mogli živjeti i normalno funkcionirati, atarski putovi se trebaju urediti. Na Hrvatskom Majuru još je ostalo desetak salaša, u kojima živi oko 25 ljudi.

Nova Mjesna zajednica i kapela

Prije 29 godina, kada se na inicijativu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini osnivala MZ Verušić, jedna od aktivnijih osoba na terenu bila je sada umirovljenica **Gabrijela Sudarević**. Kaže kako joj nikada nije bilo teško ići po salašima i prikupljati potpise i da je veoma zadovoljna učinjenim.

»Jako sam zahvalna **Beli Tonkoviću** iz DSHV-a koji nas je poticao da osnujemo našu Mjesnu zajednicu. Trebali smo prikupiti 500 potpisa od mještana. To je bilo vrijeme 90-ih i SPS-a i nije bilo lako, ali bili smo lukavi i uporni te smo skupili i više od potrebnih 500 potpisa i od sviju smo se odcijepili«, kaže Sudarević.

Kao prvi uspjeh Mjesne zajednice ističe ona poboljšanje infrastrukture za opskrbu električnom energijom.

»Mi smo na Čantavirskoj cesti imali tako lošu struju da smo noću uključivali zamrzivače, a ujutru ih isključivali da bi nam mogli raditi drugi kućanski aparati. Kako sam bila u Savjetu Mjesne zajednice od početka išla sam u

Elektrovojvodinu da pokušam riješiti taj problem i poslije puno, puno odlazaka smo uspjeli.«

Gabrijela se sjeća kako su se u početku sastanci MZ održavali po salašima i na bikovačkom aerodromu i ističe kako je jako zadovoljna učinjenim:

»Sad imamo zgradu Mjesne zajednice izgrađenu iz temelja, a imamo i kapelicu u kojoj se služe mise, mjesto je konačno oživjelo.«

Prostorije Mjesne zajednice izgrađene su 2008. sredstvima lokalne samouprave i Ministarstva poljoprivrede, dok je kapela nakon deset godina gradnje blagoslovljena 2017., a izgrađena je donacijama mještana i biskupije.

Kapela sv. Leopolda Bogdana Mandića jedini je sakralni objekt, uz križeve krajputaše, ove mjesne zajednice. Na teritoriju Verušića nije formirana župa, već pripadaju subotičkoj župi Mariji Majci Crkve. Ipak, župnik vlč. **Željko Šipek** svake nedjelje i na veće blagdane dolazi u kapelicu služiti misu i pobožnosti poput ispovijedi i križnoga puta. Također, održava se ondje i vjeronauk za djecu od prvog do osmog razreda, kojih ima 20-ak. Vlč. Šipek ističe kako Verušić nije župa, već filijala župe Marije Majke Crkve, ali da dolazi svakoga tjedna služiti misu, jer se pokazala potreba budući da ima puno mladih obitelji.

J. D. B.

Tamburaši iz Subotice i Monoštor

Uspješni na republičkom natjecanju

Zajednica Muzičkih i baletskih škola Srbije organizirala je republičko natjecanje učenika muzičkih škola, među kojima su se u kategoriji tambura natjecali i učenici iz Subotice i Monoštor. Natjecanje je održano 1. i 2. travnja u Novom Sadu, a učenici su postigli izuzetne rezultate.

Vanja Zetović, IV. razred OMŠ Monoštor – I/1 nagrada (98,00) LAUREAT – klasa **Marina Kovač**

Eva Kusturin, IV. razred OMŠ Monoštor – I/1 nagrada (95,83) LAUREAT – klasa Marina Kovač

Péter Pálfi, II. razred SMŠ Subotica – I/2 nagrada (99,17), klasa **Vojislav Temunović**

Marko Kujundžić, IV. razred SMŠ Subotica – I/1 nagrada (96,33), klasa **Mira Temunović**

Iva Molnar, II. razred SMŠ Subotica – II/1 nagrada (93,00), klasa Mira Temunović

Anđela Horvacki, IV. razred OMŠ – II/1 nagrada (92,67), klasa Mira Temunović

Ana Perčić, III. razred OMŠ Subotica – II/5 nagrada (87,00), klasa Vojislav Temunović

Korepetitori su im bili: **Kristina Máté**, **Bernadett Szarvas** (Subotica) i **Ružica Pavlović** (Monoštor).

Ž. V.

Pokrajinski pučki pravobranitelj

Prijave za izbor u Dječji savjet

Pokrajinski pučki pravobranitelj (ombudsman) raspisao je javni poziv učenicama osnovnih i srednjih škola na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine za izbor u članstvo novoosnovanog Dječjeg savjeta Pokrajinskog ombudsmana. Poziv pokrajinske pučke pravobraniteljice **Dragane Ćorić** upućen je i nacionalnim vijećima nacionalnih manjina (među kojima i Hrvatskom nacionalnom vijeću) u kojem se potiče prijavljivanje učenika koji nastavu pohađaju na manjinskim jezicima.

U radu Dječjeg savjeta sudjeluje 15 članova, uzrasne dobi od 13 do 18 godina. Rok za prijavu je do 10. travnja, a prijava se vrši popunjavanjem formulara dostupnog na

mrežnoj stranici Pokrajinskog zaštitnika građana: www.ombudsmanapv.org.

Savjet ima mogućnost informirati i obavještavati ombudsmana o kršenju prava djeteta, daje mišljenje, savjete i prijedloge o unaprjeđenju istih te sudjeluje u organiziranju edukacijskih aktivnosti o pravima djeteta i u realizaciji istraživanja stanja prava spomenutog područja.

Pravo djece na participaciju u društvenim pitanjima jedno je od osnovnih načela Konvencije o pravima djeteta Ujedinjenih naroda kojima se djeci jamče građanska i politička prava, a države potpisnice ove konvencije u obvezi su djeci osigurati pravo slobodnog izražavanja mišljenja vezanog uz pitanja koja se tiču djece, tako što se mišljenju djeteta posvećuje dužna pažnja sukladno godinama života i zrelosti. Participacija djece pridonosi njihovom osobnom razvoju, samopouzdanju, spoznajnim sposobnostima, društvenim vještinama i poštovanju drugih. Istovremeno, participacija djece pridonosi razvoju građanskog društva i razvoju društvene odgovornosti, jer uče kako pridonijeti vlastitoj zajednici, kako biti odgovorni donositelji odluka i kreatori politika.

H. R.

Učenici iz Zagreba u Tavankutu

Kako živi Gupčeva lipa?

U sklopu projekta *Kako živi Gupčeva lipa?* prethodnog tjedna u Tavankutu boravilo je devetero učenica i dvije učiteljice iz OŠ Matije Gupca iz Zagreba, a domaćin im je bila tavankutska škola koja nosi isto ime. Gupčeva lipa u Gornjoj Stubici, za koju se smatra da je **Matija Gubec** pod njom okupljao sudionike Seljačke bune, zaštićeni je spomenik kulture u Hrvatskoj. Ona je i prvo stablo klonirano u Hrvatskoj, a uzgojeni klonovi donirani su svakoj školi koja nosi Gupčevo ime, pa tako i onoj u Tavankutu.

Tijekom trodnevnog posjeta za goste iz Zagreba pripremljen je bogat program (projektnih) aktivnosti. U školi su imali radionicu upoznavanja, kao i ekološku radionicu – osjetila, sudjelovali su u dječjim seoskim igrama na školskom terenu, mjerenju porasta klona Gupčeve lipe mikrobotovima te printanju lista lipe na 3D printeru, kao i na radionici kromatografije. Također, sudjelovali su i u kreativnoj radionici u lokalnoj knjižnici. Navečer, sudjelovali su u *Mjesečini 9*, te večeri društvenih igara i glazbenoj (karaoke) večeri.

Obišli su i znamenitosti Tavankuta – Galeriju Prve kolonije naive u tehnici slame i postav djela od slame u župnom uredu, crkvu Presvetog Srca Isusova, Etnosalaš **Balažević**. Posjetili su imanje **Tome Vojnića Mijatova**. Za goste je priređeno i edukativno druženje na Paliću i u Subotici gdje su se upoznali s poviješću grada.

Učenici (i gosti i domaćini) izrazili su veliko zadovoljstvo ovim aktivnostima, te su započeli odbrojavanje (57 dana) do ponovnog susreta u Zagrebu, u OŠ Matije Gupca.

H. R.

Primošten

OŠ Matija Gubec iz Tavankuta sudjelovala je i ove godine na literarno-likovnom natječaju *Poj riči materinske*, koji je održan petnaesti put u organizaciji OŠ Primošten iz Hrvatske. Nekoliko učenika iz Tavankuta sudjelovalo je na završnoj svečanosti ovog natječaja u Primoštenu gdje su najboljim učenicima dodijeljene nagrade.

Od Međimurja do Beograda

U Fondaciji Antun Gustav Matoš u Beogradu započeo je projekt predstavljanja predjela Hrvatske iz kojih su se Hrvati doselili u Beograd

U prostorijama Fondacije *Antun Gustav Matoš* u Beogradu u četvrtak, 30. ožujka, organiziran je program *Međimurje-tragovima predaka do Beograda* kojim je započeo projekt predstavljanja predjela Hrvatske odakle su se Hrvati doselili u Beograd. Prema riječima upraviteljice Fondacije **Katice Naglič**, projekt je prilika da Hrvati u Beogradu prezentiraju predio iz kojeg su potekli njihovi preci, a da zajednica tako upozna, vidi i doživi pojedine krajeve Hrvatske. Projekt se realizira uz financijsku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Projekt je započela obitelj **Sokač** iz Beograda, koja je predstavila Međimurje, predio svojih korijena. Tijekom večeri **Ivan Sokač**, idejni tvorac ovoga projekta, je kroz slike i riječi predstavio geografski položaj, povijest, kulturu, vjerovanja, znamenite ličnosti i gastronomiju Međimurja dok su njegova djeca **Filip** na saksofonu, **Iva** na violini i **Ana** na klaviru nastojali posjetiteljima dočarati ovaj kraj kroz jednu drugačiju dimenziju, izvodeći uglavnom izvorna međimurska djela.

Beogradska priča obitelji Sokač počinje dolaskom bake i djeda iz Međimurja u Beograd. Ivanov djed, koji je bio građevinski radnik, sa suprugom je došao u Beograd kako bi svojim potomcima nekako osigurali bolju i izgledniju budućnost. O tome koliko je obitelji iz Međimurja u Beogradu nema preciznih podataka.

Najgušće naseljeni dio Hrvatske

Međimurje je županija na krajnjem sjeveru Hrvatske omeđena rijekama Murom i Dravom. Graniči s Mađarskom i Slovenijom, a vrlo blizu je i Austrija. Najmanja je županija i najgušće naseljeni dio Hrvatske s oko 106 tisuća stanovnika, a prostire se na površini od 730 četvornih kilometara. Županija je podijeljena na tri grada (Čakovec, Mursko Središće i Prelog) i 22 općine. Povijest Međimurja obilježila je plemićka obitelj **Zrinski**, a razdoblje pod njihovom vlašću u XVI. i XVII. stoljeću bilo je najznačajnije doba Međimurja.

Govoreći o najznačajnijim ličnostima Sokač je izdvojio povjesničara **Ivana Novaka**, skladatelja **Josipa Štolcnera Slavenskog**, koji je živio i u Beogradu, te etnomuzikologa **Vinka Žganca**, koji je sakupio više od 15.000 lokalnih pjesama poznatih pod nazivom međimurska popevka. Znamenitosti u Međimurju su Dvorac Zrinskih – Muzej Međimurja, vođeni mlinovi, kapela sv. Jelene u crkvi Sv. Jeronima s baroknim freskama **Ivana Rangera**, Donji Vidovec, mjesto gdje se i danas može vidjeti kako se u prošlosti tragalo za zlatom u pijescima rijeke Drave, Međerkin brijeg, Legat **Rudolfa Štajnera**.

Legende koje i danas žive

Međimurje je poznato i po brojnim legendama koje i danas žive u ovom kraju. Najpoznatija je legenda o zma-

jevima pozojima, prema kojoj gotovo ispod svakog sela živi zmaj. Legendom o zmajevima objašnjavali su podzemni tresetni požari, koji su ovo područje pogađali uglavnom ljeti i koji su trajali tjednima.

Osim o zmajevima, postoje mnoge druge legende poput legende o blagu Zrinskih, zatim o templarima koji su Međimurjem prolazili na putu svojih križarskih pohoda. Tu su i legende o pesjanekima, zločestim mrtvim dušama koje također imaju temelj u stvarnosti, tj. mongolskim napadima preko zaleđene Mure i Drave. Zatim tu su i legende o murskim deklama, vilama koje očaraju mladiće i odvedu ih u dubine Mure.

Prirodne ljepote ovog mjesta nadaleko su poznate, a područje između Mure i Drave dio je Rezervata biosfere Mura – Drava – Dunav.

Međimurje je najrazvijenija županija, a treća po BDP-u u Hrvatskoj. To je poznati vinogradarski kraj i mnoga njihova vina su nagrađena Decanterom (najcjenjenije i najmasovnije ocjenjivanje vina na svijetu).

Osim priče o Međimurju, posjetitelji su mogli uživati i u međimurskoj gibanici, tradicionalnom specijalitetu tog kraja. Priča Ivana Sokača potaknula je posjetitelje da se uključe u razgovor, pa su neki podijelili svoja saznanja o Josipu Slavenskom, čiji je legat u Beogradu, dok je drugima pak to bio prvi susret s tim dijelom Hrvatske, te su ga poželjeli posjetiti i vidjeti predjele koji podsjećaju na Toskanu i Provansu, kako je i sam Sokač naglasio.

»Drago mi je vidjeti da hrvatska zajednica u Beogradu dobiveni prostor koristi za okupljanje hrvatske zajednice«, kazao je predsjednik DSHV-a i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** i zahvalio svima na odazivu uz poticaj na širenje međusobnog razumijevanja, tolerancije i poštovanja na ovim prostorima.

Uz Žigmanova gosti su bili i opunomoćena ministrica u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu **Davorka Velicki Čiček**, međunarodni tajnik HNV-a **Darko Baštovanović** i predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piu-ković**. Na potpori im se zahvalila upraviteljica Fondacije Katica Naglič.

Dvorana u Fondaciji *Antun Gustav Matoš* na Studentskom trgu u Beogradu bila je te večeri puna.

M. A. K.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 28. 3. 2023 donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-58/2023, kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Izgradnja nove stanice za opskrbu gorivom »SSG Bajmok« s uklanjanjem postojeće na k. p. br. 3008/3, 3009/2 i 3010/8 K. O. Bajmak (45.96924°, 19.43310°), čiji je nositelj NIS a.d. Novi Sad, Narodnog fronta 12.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-58-2023.pdf.

Naši gospodarstvenici (CXL.)

Stan na dan kao dobar izvor zarade

Iznajmljivanje privatnog smještaja umjesto hotelskog posljednjih godina postao je trend u svim europskim gradovima. Privatni apartmani, ili kako ih mlađe generacije nazivaju – stan na dan, sve su brojniji i u Subotici. Naša sugovornica **Milijana Nimčević** izdavanjem apartmana bavi se od 2017. godine. Započela je s jednim smještajnim objektom, a sada raspolaže s četiri. Iako je uposlena kao administrativni radnik u jednoj firmi, turizam je djelatnost kojom se dodatno bavi skupa sa svojom obitelji.

Najvažnija je lokacija

Sve je započelo prije šest godina kada je s roditeljima kupila i opremila prvi stan za klasično izdavanje. No, na nagovor prijateljice nije tražila podstanare već turiste.

»Prijateljica mi je predložila da stavim fotografije stana na Booking. Uopće nisam znala kako to funkcionira, ali sam ju poslušala čisto iz radoznalosti. Mislila sam da u Suboticu ne dolaze turisti. No, nakon dva dana stigla mi je prva rezervacija, i to iz Španjolske! Tada je nastala panika. Jurila sam na sve strane kako bih sve sredila i mogla primiti naše prve goste. Oni su na kraju ostali umjesto najavljenih četiri dana, punih mjesec dana i to nam je bio znak da se počnemo baviti izdavanjem«, priča Milijana i ističe kako ih je pratila prava početnička sreća: »Dok su nam prvi turisti boravili u apartmanu preko Bookinga su pristizale i druge rezervacije. Nismo mogli vjerovati koliko turista dolazi u Suboticu«.

Kako kaže Milijana, kada su se uvjerali da je to posao koji se isplati, podnijeli su zahtjev za kategorizaciju apartmana kako bi se mogli oglašavati preko službenih internetskih stranica za turizam. Pojašnjava da se prilikom kategorizacije gledaju minimalni tehnički uvjeti koje svaka smještajna jedinica mora ispuniti, poput izgleda i pristupa apartmanu, opremljenosti itd.

Apartmani koje Milijana izdaje nalaze se u centru grada. Kaže kako gosti najviše vole dobru lokaciju te joj je to bila vodilja prilikom kupovine nekretnina. Pored lokacije, ističe da im je važna čistoća smještaja i dostupan parking. Također, neophodno je poznavanje stranih jezika, a sugovornica izdvaja engleski i mađarski na temelju čega zaključujemo da su gosti najčešće iz inozemstva.

»Da, pretežno nam dolaze stranci. Nema iz kog dijela svijeta nismo imali goste. Od svih europskih država do Brazila, Kanade, SAD-a, Australije, Kine, pa i Japana

odakle su nam upravo bili posljednji gosti. Zaista sam preko njih upoznala puno o kulturama i načinu života diljem Zemlje. Na primjer, Kinezi kada uđu u apartman uvijek pitaju koji dio je njihov. Misle kako će prostor dijeliti s još nekim gostima jer je za njih 50 kvadrata jako puno. Oni također uvijek donesu neki dar poput privjeska, slatkiša... Zanimljivo mi je i kako se oduševе kada vide drvo šljive. Njima je to egzotika koju mogu vidjeti samo na fotografijama. Puno nam dolazi turista iz Kine, jer se Srbija kod njih predstavlja kao jedna od top destinacija u Europi. Jednom su nam došli Kinezi koji su rekli da su odabrali za putovanje Suboticu i upravo naš apartman jer su im to preporučile kolege s posla koji su bili kod nas prije određenog vremena. Meni je to nevjerovatno, toliko daleka država, a opet nas putovanja čine toliko bliskima«, kaže Nimčević.

Tranzitni turisti

Iako ima turista poput gore navedenih koji dolaze u Suboticu baš kako bi je obišli kao destinaciju, Milijana kaže da najviše noćenja ostvaruju zahvaljujući tranzitu.

»Većina turista nam dolazi iz Poljske, Češke, sad Ukrajine i Rusije jer smo im prva stanica nakon granice. Dolaze kako bi odmorili od putovanja na dan-dva i nastavljaju dalje. Baš iz ovoga razloga je najveća gužva za izdava-

»U Subotici ima oko 240 smještajnih jedinica za izdavanje, a vikendom i za vrijeme godišnjih odmora nema slobodnog apartmana! Broj stanova koji se izdaju na dan se tijekom ovih šest godina, koliko se bavim turizmom, u Subotici jako povećao, ali očito ne toliko kao broj turista jer se često traži apartman više«, kaže Milijana Nimčević

nje apartmana u Subotici ljeti, tj. od lipnja do kraja rujna jer je to vrijeme godišnjih odmora i mnogi naprave pauzu tijekom putovanja u Subotici.«

Veliki broj noćenja ostvaruju i Mađari koji dolaze vikendom zbog buvljaka, a sve više, ističe Milijana, ima primjera da stan na dan uzimaju Subotičani koji žive u inozemstvu pa kada se vrate u rodni grad ne noće kod roditelja ili rodbine već u apartmanima. Također navodi i primjere kada ljudi renoviraju kuće i za to vrijeme iznajme smještaj kod nje. Noćenja ostvaruje i zahvaljujući konferencijskom turizmu, te dentalnom koji dovodi turiste najviše iz Skandinavije. Također, ima i domaćih turista, koji, kako nam Milijana priča, uvijek budu iznenađeni ljepotom i europskim duhom kojim odiše Subotica. Vlasnica apartmana kaže kako gosti nisu previše zahtjevni i da većinu vremena provode vani, u gradu. Najčešći broj noćenja je između jednog i četiri, za što im je dovoljno da obiđu cjelokupnu turističku ponudu grada. »Dođu kod nas najčešće da prespavaju i odmore se od putovanja, a vole i šetati i obilaziti grad. Svi se oduševavaju Suboticom. Najviše ih dojmi naša arhitektura i secesijski stil gradnje. Obilaze pješačke ture po centru grada i Paliću, neki odu i do Ergele na Kelebiju... Neizostavna destinacija im je restoran Boss, za koji su čak i Kinezi čuli.«

Cijene smještaja nisu iste tijekom cijele godine, već variraju u ovisnosti od razdoblja godine i potražnje. Milijana kaže da su najviše za Novu godinu, a da je sada vrijeme

kada gostiju ima, ali ne previše tako da se ni cijene ne smiju dizati. Trenutačno se cijene u njezinim apartmanima kreću po noćenju za dvije osobe od 35 eura pa na više. Navodi kako je najveća gužva vikendima tijekom cijele godine i u već spomenuto vrijeme godišnjih odmora kada se traži apartman više u gradu.

»U Subotici ima oko 170 smještajnih jedinica za izdavanje, a vikendom i za vrijeme ljetnih godišnjih odmora nema slobodnog apartmana! Broj stanova koji se izdaju na dan se tijekom ovih šest godina, koliko se bavim turizmom, u Subotici jako povećao, ali očito ne toliko kao broj turista jer se često traži apartman više. Osim ljetne sezone, koja je najbolja, bude gužva i za vrijeme blagdana, većih manifestacija, teniskih turnira, izložbe pasa koja će biti sad u travnju... Ima posla, u Suboticu zaista dolazi puno turista«, navodi vlasnica apartmana.

Milijana za ovaj posao kaže da je lijep i da se može od njega zaraditi, ali i da iziskuje dosta vremena i dobru organizaciju.

»Nekada imam cijeli dan posla. Dogodi se da nam iz sva četiri apartmana isti dan izlaze gosti i dolaze novi. Vrijeme odjave je u 11 sati, a nove goste primamo od 13 sati. U tom razdoblju treba sve očistiti. Može se organizirati i tako da se ne primaju gosti isti dan, ali tada posao trpi i manja je zarada«, kaže Nimčević.

J. D. B.

Izložba Ante Karačića u HMI

ZAGREB – Izložba skulptura **Ante Karačića Karasa** *Križevi, forme i oblici* otvorena je u utorak u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu. Karačić je član više udruga, među kojima i HLU-a *Croart* iz Subotice.

Ovaj Iločanin s njemačkom adresom stvara umjetničke radove u drvetu, ali i u drugim materijalima, poput metala. Inspiriran je elementima zemlje, usredotočen na egzistencijalne oblike i poruke prema javnosti. Eksperimentirao je od osnovnih formi do apstraktnih slogova pa sve do intarzije u sirovi materijal.

Izlagao je samostalno i skupno u više od deset zemalja svijeta, od Njemačke i Hrvatske (u kojima živi) do Koreje i Perua. Njegovi križevi nalaze se po svim kontinentima, u crkvi sv. L. Mandića u Limi, sv. Klare u Dubrovniku, u crkvi u Vugrovcu te kod poznatih osoba, kao na primjer kod **Markusa Sodera**, bavarskog premijera.

Uskrsna radionica u Vajskoj

VAJSKA – Članovi sekcije *Vridne ruke* HKU-a *Antun Sorgg* iz Vajske održali su uskrsnu radionicu farbanja jaja na tradicijski način. Rezultati radionice moći će se pogledati na drugi dan Uskrsa, u ponedjeljak, 10. travnja, u *Šokačkoj kući* od 15 do 19 sati.

Uskrsna izložba u Srijemskoj Mitrovici

SRIJEMSKA MITROVICA – Na Mladi Uskrs, u nedjelju, 16. travnja, u 10,30 sati, bit će otvorena uskrsna izložba članova dječjeg likovnog odjela pri HKC-u Srijem – *Hrvatski dom*. Radovi će biti izloženi u dvorani župe svetog Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici, a moći će se pogledati do nedjelje, 22. travnja. Dječji likovni odjel započeo je s radom u listopadu prošle godine uz podršku Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Prvu izložbu priredili su u prosincu povodom proslave sv. Nikole.

Dalmatinske večeri u Subotici

SUBOTICA – U HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici idućeg petka i subote, 14. i 15. travnja, bit će održane *Dalmatinske večeri* koje će sadržavati bogat program gostiju s Hvara i Šolte.

U petak 14. travnja, program počinje u 18 sati predstavom *Ko mi mako sako* u izvedbi *Piccolo teatra* s otoka Hvara, nakon čega u 19 sati slijedi gastronomska degustacija i promocija turizma i gospodarstva Hvara.

Sutradan, u subotu, 15. travnja, od 18 sati publiku očekuje zajednički koncert KUD-a *Jelsa* i Ženske klape *Čuvite* sa Šolte i domaćeg HKC-a *Bunjevačko kolo*. Od 19,30

sati na programu je ponovno gastronomska degustacija i promocija turizma i gospodarstva Hvara.

Cijena ulaznice je 300 dinara. Kupljena ulaznica bon je za degustaciju dalmatinskih jela i vina.

Izbor najljepše Hrvatice u nošnji

TOMISLAVGRAD – Udruga za očuvanje i promicanje hrvatske tradicijske kulture u Bosni i Hercegovini *Stećak* u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika organizira deset po redu Reviju tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Hrvatske koja se od 10. do 15. srpnja 2023. održava u Tomislavgradu, BiH.

Cilj ovog programa jest susret i povezivanje Hrvata iz cijeloga svijeta u svrhu promicanja naše zajedničke tradicijske kulture te upoznavanje i pružanje potpore Hrvatima u Bosni i Hercegovini, posebice u jačanju i očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta.

Na dosadašnjim revijama i izboru sudjelovale su Hrvatice predstavnice hrvatskih zajednica iz različitih europskih zemalja (među ostalim i Srbije), ali i s drugih kontinenata od Sjeverne i Južne Amerike, Australije i Novog Zelanda.

Za više informacija zainteresirane sudionice iz Srbije mogu se obratiti Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Poziv za Liru naivu 2023.

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica Subotica i Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivan Kujundžić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* Subotica upućuju poziv za 21. susret hrvatskih pučkih pjesnika pod nazivom *Lira naiva* 2023. Zainteresirani pjesnici trebaju poslati 3-5 svojih (neobjavljenih) pjesama koje mogu biti pisane standardnim hrvatskim jezikom ili ikavicom (bunjevačkom ili šokačkom), a bit će objavljene u zbirci izabranih stihova. Pokrajinski susret pjesnika *Lira naiva* 2023. bit će održan 16. rujna 2023. godine u Podcrkavlju (Hrvatska). Pjesme i prijavu (s kraćom biografijom te fotografijom/portret), u wordu, treba poslati do 1. svibnja 2023. na adresu: Hrvatska čitaonica, Bele Gabrića 21, 24000 Subotica ili putem elektroničke pošte na adresu: katarina.celikovic@gmail.com. Detaljnije informacije mogu se dobiti putem telefona broj +381/64-659-07-52.

Sastanak komisije za razgraničenje, veze bačkih Hrvata s Hrvatskom

8. travnja 1922. – Neven piše da je 7. travnja u pola 10 zasebnim vlakom došla iz Segedina komisija za razgraničenje između Kraljevine SHS i Mađarske. Gradonačelnik

Andrija Pletikosić je u ime subotičkih delegata tražio da se otkinuti subotički atar vrati gradu. Poslije njega je **Joško Malagurski** (otac **Mare Đorđević**) iznio pitanje otkinutih pašnjaka. Saslušani su i delegati iz Horgoša. Nakon objeda, komisija je izišla na Kelebiju i Čikeriju da se uvjeri o položaju subotičkog atara. Navečer se vratila u Segedin.

9. travnja 1940.

– *Hrvatski dnevnik* piše da je u Bregu 7. travnja održana velika skupština Hrvatske seljačke stranke. Skupštinu je otvorio predsjednik mjesne organizacije **Marin Dekić**. Pozdravio je goste: **Josipa Jurkovića** (tajnika kabineta **Vladka Mačeka**), odvjetnika **Grgu Vukovića** iz Sombora, te **Stanka Tomića**, osobnog tajnika ministra **Bariše Smoljana**. Na skupštini su govorili Tomić, Jurković i Vuković. Dvorana, gdje se skupština održavala, bila je dupkom puna, iako je dan bio kišovit.

10. travnja 1940. – *Hrvatski dnevnik* piše o priprema Somborskih Hrvata za proslavu Dana bačko-baranjskih Hrvata u Zagrebu 13. i 14. travnja 1940. Hrvate iz Sombora predvodit će predsjednik mjesne i kotarske organizacije Hrvatske seljačke stranke odvjetnik **Grga Vuković**. Računa se da će iz Sombora i okolice otići blizu 200 izaslanika. Somborsko izaslanstvo priključit će se posebnom vlakom, koji polazi iz Subotice.

11. travnja 1874. – *Subotički glasnik* piše o subotičkoj Ženskoj učiteljskoj školi (preparandiji) i podzastupljenosti bunjevačkog (hrvatskog) pomlatka: »Košto reko u ovoj

se školi pripravlja divojčice za učiteljke, i to po najviše za Subaticu i okruž njen za Bačku. Košto Bog i ljudi znadu u Subatici više ima bunjevaca nego mađžara i onda, kada bi pet bunjevaca u jednu glavu brojio, i visoka vlada se opet nije postarala, da one učiteljke koje će po vrimentu bunjevačku žensku dicu učiti, i sami jezik uče bunjevački govorit«.

12. travnja 1991. – *Glasnik* (hrvatski politički tjednik) donosi interjvu s **Jerkom Zlatarićem**, koji je između dva svjetska rata bio prvak baranjskih Hrvata i surađivao s predstavnicima bačkih Hrvata. Zlatarić se u razgovoru s novinarkom **Emilom Stošićem** osvrće na svoje suradnike iz Bačke: »**Antun Matarić** iz Sombora je bio naša najuglednija ličnost u Somboru, predsjednik Hrvatskog doma. Sad je, čujem, njegov sin **Tončika** predsjednik Doma (bez pridjeva hrvatski, na sramotu). Otac Tončikin je bio uhićen zbog obveze i suđen na godinu dana, a da je bio u Belom Manastiru, dobio bi osam puta više«.

13. travnja 1940. – *Obzor* (dr. **Ivan Esih**) piše o veza ma bačkih Hrvata s Hrvatskom: »No veze bunjevačkih Hrvata sa Zagrebom nisu od jučer. One su se razvijale posljednjih stotinu godina. Bunjevci su uvijek isticali svoju pripadnost hrvatskim narodnim redovima osjećajući i svijest odgovornosti i misije na tom hrvatskom etnografskom području. Svećenik **Pavao Kujundžić** je otvoreno isticao hrvatstvo Bunjevaca i zahtijevao da se u škole uvede hrvatski jezik. Bunjevački Strossmayer, biskup **Ivan Antunović** udario je temelje hrvatskog preporoda bunjevačkih Hrvata. Spasio ih je od nasilne mađjarizacije i orijentirao ih definitivno prema Zagrebu, gdje je imao veliki broj suradnika, prijatelja i štovatelja«.

14. travnja 1935. – *Naše slovo* piše da su članovi Jugoslovenske čitaonice u Bajmaku pokrenuli akciju za podizanje Bunjevačkog kulturnog doma. Postoje dovoljna materijalna sredstva i izgradnja doma početak će za najkraće vrijeme.

Korizmeni program u Tavankutu

Izložba, predavanje i križni put

Uskrsna radionica, uskrsna izložba, predavanje o križevima krajputašima i neformalnom pokretu *Bunjevački put križa*, te križni put u tavankutskoj župnoj crkvi, događaji su koji su od ponedjeljka do petka, 27. i 31. ožujka, činili korizmeni program u Tavankutu održan u organizaciji HKPD-a *Matija Gubec* i Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame.

Uskrsna izložba

Tradicionalna uskrsna izložba otvorena je u petak, 31. ožujka, u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame, a na njoj su izloženi radovi članica slamarskog odjela *Gupca* (pisanice, čestitke i drugi uskrsni ukrasi), te dio radova nastalih na uskrsnoj radionici ukrašavanja pisanica slamom održanoj u ponedjeljak, 27. ožujka, u Galeriji.

Izložbu je otvorio prečasn dr. **Ivica Ivanković Radak**, među ostalim, sljedećim riječima:

»Pred nama su radovi od slame koji su vezani uz uskrsne običaje bunjevačkih Hrvata. Poruka je da ove običaje i tradiciju koje smo naslijedili od starih trebamo i dalje čuvati, te ih prenositi u budućnost. Svaka tradicija nadahnuta je porukom, a običaji za Uskrs vežu nas uz novi život kojega je Krist darovao svima nama svojom mukom, pobjedom, smrću na križu i svojim Uskrsnućem. Poštujući svoju prošlost i tradiciju, živjeći je u sadašnjosti nadahnuti porukom Kristova Uskrsnuća, zasigurno je pred nama i budućnost«.

Ovom su prigodom nastupili članovi tamburaškog odjela HKPD-a *Matija Gubec* koje je pripremio **Marko Grmić**, te dječji župni zbor *Isusovi anđeli* pod ravnanjem **Elizabete Stojković**.

Otvorenju izložbe su, u okviru projekta »Kutjevački i tavankutski križevi krajputaši« prisustvovali učenici OŠ *Zdenka Turkovića* iz Kutjeva za koje je potom održano predavanje o neformalnom pokretu *Bunjevački put križa* te o križevima krajputašima u tavankutskom ataru.

Bunjevački put križa i križevi krajputaši

Predavanje na spomenute teme održala je predsjednica Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame, povjesničarka umjetnosti **Ljubica Vuković Dulić**. Govoreći o desetogodišnjici od formiranja pokreta *Bunjevački put križa*, ona je podsjetila da je njegov inicijator **Tomislav Žigmanov** te kako je riječ o inicijativi laika-vjernika sa željom da nešto obnove, stvore, promišljaju i da se sjećaju na temu muke Isusa Krista. Pokret je formiran 2013. godine po ugledu na sličan pokret *Pasionska baština* koji se i danas odvija u Hrvatskoj.

»Ciljevi pokreta *Bunjevački put križa* su: promišljanje tijekom korizme o mucu, žrtvi Isusa Krista za nas, potom osvijestiti njezinu veličinu i važnost za nas vjernike, temu muke opredmetiti u djelima umjetnosti, ukazati na elemente materijalne kulturne baštine, što su ovdje križevi krajputaši. Kada govorimo o opredmećivanju teme muke,

u okviru ovog pokreta, među prvima je nastao molitvenik/knjižica *Bunjevački Put križa* koji je na bunjevačkoj ikavici napisao Tomislav Žigmanov. Crteže tušem (postaje Puta križa) je izradio arhitekt, umjetnik **Ante Rudinski**, a umjetnički fotograf **Augustin Juriga** izradio je za tu priliku seriju od 16 fotografija krajputaša. Oživljen je i stari način pjevanja određenih korizmenih pjesama za što su zabilježeni notni zapisi. Ovaj je molitvenik 2013. nagradilo Društvo hrvatskih književnika. Također, među ostalim, **Aleksandar Botić** i prof. **Darko Vuković** iz Novog Sada oblikovali su umjetničke grafike na temelju fotografija križeva krajputaša. Sav novac zarađen od prodaje raznih djela umjetnosti iskorišten je za obnovu križeva krajputaša«, navela je Vuković Dulić.

Među ostalim je rekla i da su križevi krajputaši u Subotici i okolici najviše raspostranjeni na prekretnici 19. i 20. stoljeća, te kako se ta praksa prakticira i danas. U ovom projektu obnovljeno je više od 30 križeva krajputaša u Subotici i okolici, a najviše u Tavankutu na teritoriju župe Presvetog Srca Isusovog.

O zajedničkom projektu Kutjevčana i Tavankučana, vjeroučitelj i ravnatelj kutjevačke osnovne škole **Milorad Bandalo** je rekao:

»Naši učenici od 5. do 8. razreda borave u Tavankutu kroz jedan projekt koji povezuje kutjevačke i tavankutske križeve krajputaše. Naime, prije godinu dana je u

Na pitanje koliko su kutjevački osnovnoškolci upoznati s važnošću križeva krajputaša, Bandalo je odgovorio:

»Njima je to poznato i zanimljivo jer u Slavoniji postoji veliki broj ovih križeva, nema sela gdje nema dva-tri križa. Jedan dio učenika je, pripremajući se za ovaj projekt, imao zadatak svatko u svom selu istražiti o tim križevima i fotografirati ih. Drugi dio učenika nije sudjelovao u projektu, ali je sudjelovao u županijskim natjecanjima u Hrvatskoj pa je njima nagrada dolazak ovdje u Tavankut«.

Otvorenju izložbe, odnosno predavanju, među ostalim su prisustvovali počasni predsjednik HKPD-a **Matija Gubec Branko Horvat**, idejni pokretač neformalnog pokreta *Bunjevački put križa* Tomislav Žigmanov te predsjednica Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Karolina Bašić**.

Križni put u župnoj crkvi

U okviru projekta »Kutjevački i tavankutski križevi krajputaši, simboli vjere i povijesti«, u subotu, 1. travnja, uoči *Cvitne nedilje*, HKPD **Matija Gubec** i Rimokatolička župa Presvetog Srca Isusovog planirali su održati križni put biciklima po tavankutskom ataru zajedno s gostima iz kutjevačke OŠ **Zdenka Turkovića**, no budući da vremenski uvjeti nisu bili povoljni, križni put je održan u župnoj crkvi.

Učenici su bili dio misnog slavlja koje je predvodio mjesni župnik **Marijan Vukov**, nakon kojeg je uslijedio križni put, a potom kratko predavanje o župi i vikarijama u Gornjem Tavankutu i Mirgešu.

Djeca su se kasnije zaputila do prvog najbližeg križa krajputaša – Berecovog križa na Tavankutskom putu, gdje su se kratko pomolili, a domaćica **Antonija Rudić** ih je upoznala sa spojem tradicije i vjere koju križevi krajputaši imaju u ovim krajevima.

I. Petrekanić Sić

školskim novinama objavljen članak o izložbi tavankutskih križeva krajputaša, a paralelno je objavljen jedan natječaj hrvatskog Ministarstva odgoja i obrazovanja za međunarodnu suradnju osnovnih škola. Prijavio sam projekt, stupio u kontakt s našim domaćinima i danas smo tu. Mi smo napravili u Kutjevu jednu monografiju s kutjevačkim križevima krajputašima, ima ih oko 50«.

Također je naveo da nema neke velike razlike između kutjevačkih i tavankutskih križeva krajputaša, osim što su u tavankutskom ataru ti križevi obnovljeni, a neki od njihovih u Slavoniji vape za obnovom.

Uskrsna izložba u vestibulu Gradske kuće

Pisanice kao dar, znak samoga Krista

Uskrsna izložba članica slamarskog odjela HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta i članica likovnog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice otvorena je u ponedjeljak, 3. travnja, u vestibulu subotičke Gradske kuće.

Nazočnima se ovom prigodom obratila slamarka **Joze-fina Skenderović**, koja je podsjetila na održavanje prve uskrsne izložbe 1994. u prostorijama *Kola*, ističući kako je ovogodišnja jubilara, 30. po redu.

»Te '94. to je bila prva izložba ovakve vrste u gradu. Sjetimo se da smo tada tek izašli iz komunizma tijekom kojeg proslava svih vjerskih blagdana baš nije bila rado viđena, a pogotovo izložba simbola Uskrsa. Ona je bila izuzetno posjećena, a već sljedeće godine je bilo više takvih izložaba. Svakako, treba istaknuti da su *Bunjevačko*

kolo i *Matija Gubec* zaslužni što se to prvi put ostvarilo uz našu domišljatost. Ova se izložba održava u kontinuitetu 30 godina, čak je i za vrijeme korone (2020. i 2021.) održana, i to kao virtualna i na Facebooku je zabilježila nekoliko tisuća pregleda«, rekla je Skenderović.

Izložbu je otvorio župni vikar u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske vlč. **Damjan Pašić**.

»Pisanice su jedan dar, jedan znak samoga Krista. Sveto pismo nam kaže – Isus izlazi iz groba, a najbolje djetetu opisati kako to izlazi jeste pomoću jajeta kada se iz njega izlegne pile, pače ili gušče, i tada razbije ljusku. Tako i naš Krist izlazi iz groba razbijajući ljusku ovoga staroga čovjeka i oblači se u novo ruho. Lijepo je održavati tradiciju, ne smijemo je zaboraviti i ovo je jedan lijepi način prenošenja mladima«, naveo je, među ostalim, vlč. Pašić.

I. P. S.

Uskrsna izložba u Surčinu

U susret blagdanu

U prostorijama Hrvatske čitaonice *Fischer* u Surčinu (Vojvođanska 283), u nedjelju, 2. travnja, otvorena je uskrsna izložba, kao jedna od aktivnosti Kreativne sekcije te udruge. Prema riječima voditeljice te sekcije **Veronike Živanović**, ova izložba ima sedmogođišnju tradiciju:

»Naša prva izložba bila je božićna i vidjeli smo da se ljudima svidjela, tako su se počele redati jedna po jedna

Opunomoćena ministrica Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu **Davorka Velecki Čičak** prenijela je pozdrave veleposlanika, zahvalivši na pozivu i prilici za zajedništvo u ovakvom događaju, poručivši kako je Veleposlanstvo uvijek tu za svaku vrstu suradnje i pomoći.

U ime Turističke organizacije Općine Surčin otvorenju izložbe prisustvovala je **Marina Kuzmanović**.

Poetsko-glazbeni program

Predsjednica Upravnog odbora Hrvatske čitaonice *Fischer* **Katica Naglič** zahvalila je svima koji su pridonijeli da se ova izložba održi, kao i svima koji su došli na otvorenje.

Prigodom otvorenja priređen je i poetsko-glazbeni program. Publika je mogla čuti prigodnu pjesmu *Prašina s puta tvoje ljubavi* **Stjepana Lica**; Psalm 23 – *Gospodin je pastir moj* u vokalno-instrumentalnoj izvedbi **Zoje Satmari**, duhovnu liriku Stjepana Lica koju su kazivale Veronika Živanović i **Marija Brzić** te autorsku pjesmu *Pred križem* **Irene Obradović**. Svojim instrumentalnim izvedbama ovaj program obogatili su i mladi tamburaši

uskrsna i božićna izložba i tako već sedam godina ovu manifestaciju darujemo našim dragim župljanima, sugrađanima, kao i ostalim gostima i posjetiteljima.

Ta je vizija živjela i tijekom pandemije kada su organizatori uz pomoć suvremene tehnologije stvarali virtualne izložbe. Izložba je prodajno-humanitarnog karaktera.

udruge.

Izložba će biti otvorena do 9. travnja, a zainteresirani je mogu pogledati u popodnevним satima od 18 do 19 sati, osim na Uskrs kada je otvorena od 10 do 13 sati.

M. A. K.

Prilika za zajedništvo

Izložbu je ove godine otvorio vlč. **Marko Kljajić**.

»Putujući ispod sjajnih zvijezda i neba ledena, vidjeh kamen tvrdi i škrti i tragove zemlje i smrti živih kako ližu tragove zemaljskih edena i križa tri ugledah u mraku vremena i jutro sreće u sjaju plamena groba što osvijetli mračnu večer Velikog petka«, kazao je on.

Obratio se i zamjenik predsjednika Skupštine grada Beograda **Igor Jovanović** koji je poručio da »ljepota jednog mjesta, grada, nisu zgrade, ceste ili tvornice, već ljudi koji tamo žive. Također, raznolikost koja je prisutna u ovom mjestu najveća je vrijednost koju nam ono može pružiti«.

Korizmene tribine u Beogradu

Tijekom korizme u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije već drugu godinu zaredom u dvorani Pastoralnog centra – *Papa Ivan XXII.* održavane su tribine. Susreti su počinjali molitvom Križnoga puta, zatim svetom misom te je nakon toga uslijedilo predavanje i razgovor.

Ovogodišnje teme bile su bioetička pitanja koja pogađaju današnji svijet, dok su predavači bili svećenici iz Beogradske i drugih biskupija. Aktualnosti i pogledi, kako s teološkog tako i sa svjetovnog stajališta bili su uključeni u

teme koje su se svakog petka međusobno nadopunjavale.

Pet u nizu korizmenih tribina započele su u petak, 3. ožujka, te su u kontinuitetu održavane sve do 31. ožujka i vjernicima su nudile mogućnost da se upoznaju s moralnom teologijom kroz predavanje i raspravu.

Prva tribina – »Život kao dar od začeća do prirodne smrti«, bila je svojevrsni uvod u temu koja se obrađivala i sljedeća četiri petka. Već se na drugoj tribini nešto konkretnije govorilo o temi koja je sve aktualnija u suvremenom svijetu, a opet s gledišta Crkve – »Gender ideologija i promjena spola u vidu nauka Katoličke crkve« počevši od problematike prijevoda riječi gender na hrvatski jezik kao korištenja i raznolikosti »spola« i »roda« koje postoje u našem jeziku u kontekstu pojašnjenja same gender ideologije. Na trećoj tribini govorilo se o Bijeloj kugi današnjice – pobačaju, što je također aktualna tema gdje se sve više ljudi zalaže za njegovu legalizaciju. Crkva kao takva opet dolazi u sukob sa suvremenim svijetom koji začeti život smatra biološkom masom i olako njome upravlja stavljajući se u ulogu Boga. Pogled na umjetnu oplodnju i prirodno planiranje obitelji kroz kršćanski nauk kao tema četvrte tribine, nastavila je s pričom o pobačaju i životu u bioetičkom smislu. Posljednja, peta tribina korizmenih petaka pod naslovom »Eutanazija – nasilna smrt ili možda suosjećajni trenutak u patnji?«, zatvorila je ovaj krug predavanja govoreći o smrti kao posljednjoj postaji čovjeka na ovozemaljskom putu, ali i prvoj postaji života u vječnost.

Svrha organiziranja ovakvih predavanja je razjasniti, ali i podsjetiti ljude da suvremene ideje koje prožimaju današnji svijet nemaju uvijek blagonaklon pogled na Crkvu, upravo zato što je ljudski život Božja kreacija s kojom se ne treba igrati. Prema dojmovima posjetitelja, ovogodišnje tribine otvorile su prostor za brojna daljnja druženja i rasprave o aktualnim temama današnjice.

M. A. K.

Nadbiskup Német novi predsjednik Caritasa

Na skupštini održanoj 28. ožujka u Beogradu beogradski nadbiskup i metropolit mons. dr. **Ladislav Német** SVD, izabran je za novog predsjednika Caritasa Srbije. Na čelu nacionalnog Caritasa, kako prenosi Beogradska nadbiskupija, nadbiskup Német zamijenio je umirovljenog nadbiskupa mons. **Stanislava Hočevara** koji je prethodnih desetljeća obavljao ovu dužnost. »Caritas se smatra produženom rukom Crkve kojom doseže do najugroženijih, marginaliziranih i socijalno isključenih ljudi. Kako sveti otac papa **Franjo** kaže, Caritas je suštinski dio Crkve koji institucionalizira ljubav u Crkvi. Velika je čast biti izabran za predsjednika nacionalnog Caritasa. Velika čast, ali ujedno i velika odgovornost. Prije svega odgovornost prema ljudima koje je društvo zaboravilo i ostavilo na marginama. Osnovni cilj Caritasa Srbije jest borba protiv siromaštva i zalaganje za dostojanstvo svih ljudi, bez obzira na njihovu vjeru, rasu, nacionalnost ili drugo osobno svojstvo. Ovom prilikom pozivam sve ljude da otvore svoja srca i podrže Caritas Srbije u ostvarivanju svoje misije i nastojanjima da izgradi svijet socijalne pravde i bratske ljubavi«, izjavio je nadbiskup Német.

Tim Caritasa Srbije čestita nadbiskupu Németu na izboru za predsjednika naše organizacije i želi mu mandat pun uspjeha.

Oratorij za djecu i mlade u Beogradu

U subotu, 1. travnja, u *Marijanumu* je održan oratorij za djecu i mlade, koji su na poseban način obogatili animatori iz Subotice, koji su animirali i osmislili cjelodnevni program.

Mladi i djeca u zajedništvu s vjernicima iz Beograda svoje druženje započeli su svetom misom.

Misno slavlje predvodio je župnik katedrale, rektor *Marijanuma* i direktor Pastoralnog centra *Papa Ivan XXIII.* vlč. **Mihael Sokol**, uz koncelebraciju svećenika iz Beograda.

Program susreta nastavio se u dvorištu gdje su mladi i djeca koji su prvi put na oratoriju u Beogradu imali priliku bolje se upoznati.

Susret se, zbog kišnog i hladnog vremena, nastavio u dvorani Pastoralnog centra, a sudionici oratorija su se opustili uz glazbu i ples, koji je, kao i uvijek, praćen smijehom i radošću koja je ispunjavala srca sudionika. Slijedila je kateheza bračnog para **Tinodi** s neokatekumenskog puta, rad u skupinama, molitva, razgovor, igre, druženje...

Predviđeni program završio se u popodnevним satima »Riječima za laku noć« koje su predstavljale **Don Boscovu** tradiciju.

M. A. K.

Križni put na Subotičkoj kalvariji

7. travnja – Veliki petak, križni put u 10 sati

8. travnja – Velika subota – kalvarija je otvorena cijeli dan.

Sveto trodnevlje

Veliki petak je jedini dan žalosti u Katoličkoj crkvi i tada nema svete mise nego su obredi Velikog petka uz sjećanje na Isusovu muku i smrt na križu. Tada je obvezatan post i nemrs.

Tijekom svetog trodnevlja u katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici gost će biti apostolski nuncij mons. **Santo Gangemi**, koji će predvoditi misna slavlja, odnosno prigodne obrede:

7. travnja – na Veliki petak u 18 sati

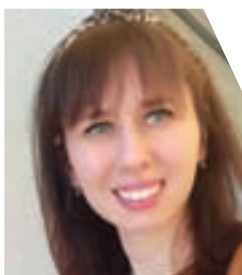
8. travnja – Velika subota Vazmeno bdijenje u 20 sati, katedrala je otvorena cijeli dan, kada je i prilika za svetu ispovijed

9. travnja – Uskrs, svečana sveta misa u 10 sati.

Razlog dolaska apostolskog nuncija je zapravo odgovor na poziv dijecezanskog upravitelja Subotičke biskupije mons. **Ferenca Fazekasa**, koji ga je pozvao da predvodi misu posvete ulja na Veliki četvrtak, budući da je Subotička biskupija ostala bez pastira, a tu misu može predvoditi samo biskup. Nuncij je rado prihvatio poziv, te je izrazio spremnost da u ovoj biskupiji proslavi Sveto vazmeno trodnevlje. Ovaj posjet je ujedno i prilika da se mons. Santo Gangemi upozna sa Subotičkom biskupijom i zajednicom vjernika, što je itekako važno imajući u vidu da je u postupku imenovanje novog subotičkog biskupa.

Na Veliku subotu Vazmeno bdijenje u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u Beogradu predvodit će nadbiskup mons. **Ladislav Német**, a prenosit će ga RTS.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Od križa do uskrsnuća

Gospodin je uskrsnuo! To je najveća istina i najveća tajna naše vjere. Njegovo uskrsnuće dovršenje je Božjega spasenjskog plana. Krist je morao umrijeti, ali i treći dan uskrsnuti da bi otkupio ljudski rod. Njegovu smrt su svi vidjeli, zna se kako je i kada je umro. No uskrsnuće je ostalo skriveno ljudskim očima, obavijeno velom tajne. Nitko ga nije vidio. Ne zna se kada se točno zbilo, niti kako. Ni Uskrsloga nisu svi vidjeli, samo oni kojima se on želio ukazati. To je tako jer ovaj događaj nadilazi povijest, nadilazi sve ono što je ljudsko i otvara nam put u vječnost. Zato uskrsnuće zahtijeva vjeru, zahtijeva da se čovjek izdigne izvan granica spoznajnoga i povjeruje ono što izmiče ljudskoj logici. Samo vjera može čovjeka približiti Bogu, samo njome može prihvatiti ono što mu Bog nudi, a nudi mu vječnost.

Smrt nije kraj

Isus je na Veliki petak umro odbačen i ponižen. Umrlo je s njim i svaka nada da je on Mesija, koju su u sebi nosili njegovi učenici i svi oni koji su u njega vjerovali. Taj petak bio je dan razočaranja i tuge i za Isusa i za njegove učenike. Isus je kao Božji Sin znao što ga očekuje. Ipak, bio je čovjek te su njegovi ljudski osjećaji bili povrijeđeni činjenicom da su ga njegovi najbliži učenici napustili u najtežim trenucima. Mnogi koji su mu se radovali, koji su išli za njim, toga dana su s masom tražili njegovo razapinjanje. Nitko toga dana nije stao uz njega. Iako je kao čovjek razočaran i povrijeđen, Božja ljubav u njemu pobjeđuje. On prije nego što će umrijeti moli Oca da oprost svima koji su sudjelovali u njegovoj muci.

Za Boga smrt nije svršetak, niti nešto može biti snažnije od njegove ljubavi. Zato je razočaranje Velikoga petka preobraženo u radost Uskrsa.

Uskrsnuće je pobijedilo smrt, a grješni čovjek je otkupljen, pružena mu je nova mogućnost. No, to je stvarnost nedohvatljiva ljudskom umu. Nitko nije vidio što se dogodilo taj treći dan poslije Isusove smrti. U nedjeljno jutro pronašli su prazan grob, kao znak Božje pobjede nad grijehom. No, ni apostoli u prvi mah nisu znali zašto je grob prazan i što se dogodilo. Isus ih nije dugo držao u neizvjesnosti, jer im se istoga dana ukazao. Uvjerio ih je da je živ i učvrstio njihovu vjeru, te ih učinio svjedocima koji će vijest o njegovu uskrsnuću pronijeti po svem svijetu.

U uskrsnuću je naš spas

Isusovo uskrsnuće izvor je nade za posrnutog čovjeka. Mnogo smo ovih dana razmišljali o tome da je Krist umro i za naše grijeha. Svatko od nas svojim grijesima zadao je Isusu mnogo boli zajedno s onima koji su ga bičevali, koji su ga trnjem okrunili, razapinjali ga i rugali mu se. Svi smo sa svojim grijesima stali uz one koji su ga poslali u smrt, uz njegove učenike koji su ga napustili. Ipak, poruka ovih dana nije samo da smo grješnici koji su razapeli Isusa, nego i da nam je Isus oprostio, da smo, unatoč našim slabostima i manama, otkupljeni njegovom smrću i uskrsnućem, jer nas Bog neizmjereno voli.

Raspeti Isus poziva nas da uzmemo svoj križ, da ga hrabro nosimo, kao što je on; da ne dopustimo da nas padovi i težina križa obeshrabre i navedu na odustajanje. Patnja nije posljednja Božja riječ. Nakon nje dolazi uskrsnuće. Krist je uskrsnuo poslije križa. I naša će patnja proći, i mi ćemo svoj križ iznijeti do kraja, a tu i nas čeka uskrsnuće, koje nam je zavrijedio Krist. Zato je Uskrs središte svega onoga što vjerujemo i čemu se nadamo. Uskrs je dan spasenja, dan kršćanske radosti.

Kalvarije po Vojvodini (III.)

Petrovaradinska Kalvarija klizi u sramotni zaborav

Petrovaradinska Kalvarija je brežuljak koji je dio prirodnoga pobrđa okolice Petrovaradina, na sjevernim padinama Fruške gore. Danas se nalazi u okruženju urbaniziranoga Petrovaradina, u Rokovom Dolu (Novi Majur), u Ulici Tome Maretića, no ipak je do nje teško doći, nigdje nije obilježena i više se ne koristi kao vjerski objekt.

Povezana s crkvom sv. Roka

Kalvarijsko brdo sadrži kapelu posvećenu Žalosnoj Gospi, s visokim portalnim ulazom i nezgrapnim metalnim vratima. Nekadašnje stube koje su vodile do križeva potpuno su zarasle i sada su nevidljive. Unutar prostorije kapele još uvijek je sačuvan oltar s nišom za izlaganje

Kristova korpusa, svetohraništem i trima reljefima: središnjim na kojem je Žalosna Gospa – Pieta i dva pokrajnja s anđelima. Osim središnjeg prostora zasvođenog stropa, postoji i pokrajnji prostor s prozorskim izlazom. Na gornjem dijelu – »krovu« kapele, u žbunju, nalaze se još samo dva kamena križa, oba s figurama razbojnika i

bez natpisa. Središnji – Isusov križ nedostaje. Ostao je samo postament, oštećen kao i dva preostala križa. Na prostoru Kalvarije ostale su samo dvije postaje križnoga puta, obje vrlo oštećene. U neposrednom okruženju su četiri stambena objekta, a dvorište jednoga je gotovo na krovu kalvarijske kapele. Glavna značajka vanjštine je visoki bor, koji označava cijeli prostor, i vrlo bujna vegetacija. Ona, inače vrlo lijepa i procvjetala u ožujku, zorno ukazuje na potpunu opustjelost i namjernu zapuštenost ovog prostora. To je još očitije ako se ima u vidu činjenica da se ostali katolički bogoslužni objekti u Petrovaradinu obnavljaju, uređuju, riječju – ne zaboravljaju. Kalvarija se nalazi nedaleko od crkve sv. Roka, a nekada je križni put kretao od ove crkve i završavao na Kalvariji. I pokraj crkve svetog Roka su, kao relikvije toga, dvije puste i trošne »štacije«.

Petrovaradinski povijesni izvori kažu da je Kalvarija u Petrovaradinu izgrađena na brežuljku između crkava sv. Roka i Tekijske Gospe. Sadržavala je 11 postaja, dok je 12. bila sama građevina kapele s tri kamena križa. Križevi su podignuti skupa s kapelom, ukopani u prirodno brdašće, a kapela ispod križeva popločana opekama. Kapela je podignuta 1772. godine, daleko od tadašnjih gradskih zidina, o čemu svjedoči i teško oštećeni natpis na ulazu, a križevi su podignuti 1779. godine. Na otvorenju kapele nazočilo je oko 2.000 vjernika. Ona je bila mjesto pobožnosti petrovaradinskih katolika sve do II. svjetskog rata, osobito na Veliki petak i na blagdan Gospe žalosne.

Na rubu uništenja ili početku obnove?

Kalvarijska petrovaradinska priča ima i drugu stranu, koja puno toga objašnjava. Naime, Kalvarija je 1990-ih pretrpjela znatna oštećenja. Novopridošli stanovnici Petrovaradina su prelazili vozilima preko prostora i prilaza, a vandali su srušili središnji križ u kolovozu 1995., koji

do danas nije obnovljen. Srušene su i mnoge postaje, a reljefni prikazi tirolskih majstora, koji su bili postavljeni u postaje na mjesto starih limenih su zamijenjeni, a reljefi su odneseni u tekijsko svetište, gdje je 2003. izgrađen novi križni put, koji od tada služi za ovu pobožnost.

Ovo graditeljski impozantno djelo nalazi se na parceli u vlasništvu Grada Novog Sada, kojoj je nedavno, zala-

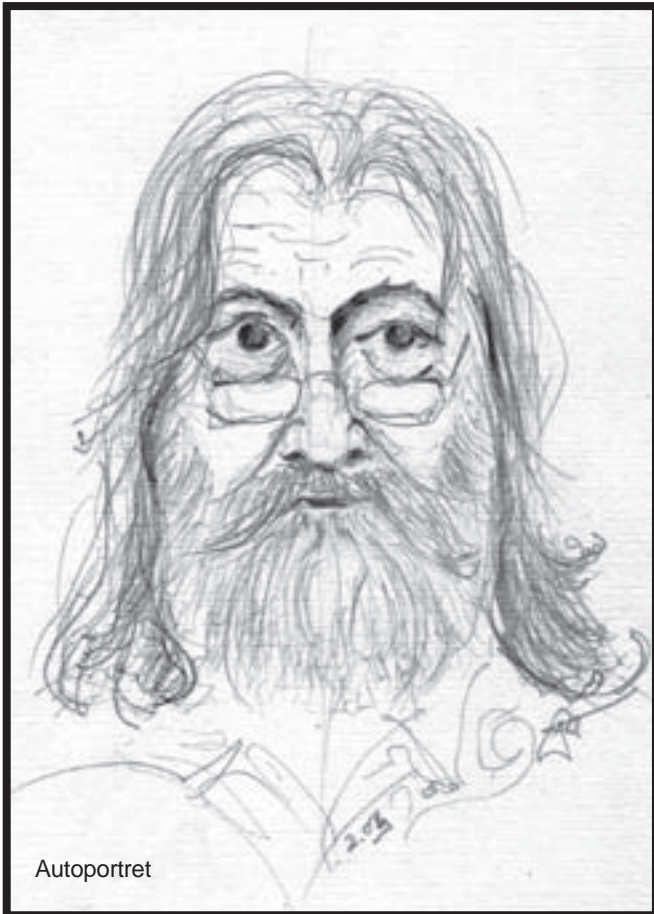
ganjem urbanista iz Zavoda za urbanizam Grada Novog Sada dr. **Darka Polića** vraćena vjerska atribucija, čime postaje moguće da se ona u budućnosti i zatraži za staru namjenu. Bi li time bila otvorena vrata mogućnosti obnove kalvarijske kapele? Zasigurno je da nabacano smeće, granje, paljenje vatre na ulazu, sklonište za pse lutalice u oltaru izazivaju kod svakoga katolika odurnost pomiješanu s osjećajem poštovanja za mjesto koje je ovdašnjem našem puku puno značilo unatrag...

Neka ovaj članak bude posvećen dvojici velikih zaljubljenika u povijest Petrovaradina, snimatelju i filmašu **Miroslavu Farkašu** (1966. – 2023.) i našem **Petru Pifatu**, preminulom prije godinu dana. Oni su prije sedam godina skupa snimili detaljni dokumentarac o petrovaradinskoj Kalvariji. Stanje iste se od tada samo pogoršalo.

M. Tucakov

Ante Rudinski (1948. – 2023.)

Ritko se kome posrići da još za života za sebe mož kazat da je ispunio krug: posvršavo sve što je želio i posli tog ostalo mu još samo da mirno sklopi oči.

Ante nije bio od te fele. Ne zato što mu je poso bižo od ruke – naprotiv, malo se ko mož pofalit s urađenim ko on – nego zato što ga je sam sebi nalazio i u danima posli odlaska u penziju 2013. »Vidiš ove tačke? To su sve kadgodašnje vitrenjače i o tom bi tribalo pisat, objaviti knjigu«, pokazivo je donedavno gomilu papira s podacima o vitrenjačama u Bačkoj od koji je svaka imala svoju pripovitku. Malo ko zna o tom njegovom naumu. A još je manje oni koji će se tog posla latiti. Drugi nezavršen poso Ante Rudinskog tiče se groblja, »kamene knjige predaka«, kako je sam za nji govorio. U punoj snagi, još ko postdiplomac, piso je studiju o tom da Subotici triba Centralno gradsko groblje, a da Bajsko – po ugledu na Zapad – postane funeralni park. Njegova ideja o Centralnom groblju na potezu izmed Somborskog puta i Somborske pruge i dalje se nalazi u jednom od raniji generalni urbanistički planova. Treća njegova velika ljubav, koju je još devedesti godina »prošlog milenijuma« (kako je sam volio kazat) podilio s čitaocima *Žiga*, bili su subotički vodotokovi. O kadgodašnjem Voku divanio je ko da ga i danas vidi kako izvire u

Mađarskoj, pa se uliva kod nas u već nestalo Kelebijsko jezero, otkaleg opet ko potočić klizi do Jasi bare i Mlične pece, pa Prvomajskom priko Mlake sve do Malog Palića i na kraju do Ludaškog jezera... Ko i s vitrenjačama, to je poso koji tek čeka izvođače.

Pa opet, Ante bi za sebe, samo da nije bio tako skroman, s pravom mogo kazat da mu je život bio ispunjen do poslišnjeg dana, četvrtka, 30. ožujka 2023. Uradio je više za druge nego za sebe, o čemu podjednako svidio i svečane dvorane u Gradskoj kući i u *Bunjevačkom kolu*, i trg kod Evangeličke crkve i restaurirane pravoslavne crkve diljem Mađarske još dok je radio u Međuopćinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture. A one zvizde koje su sa zemlje ogledalo neba, sklopljene ruke i spomenčesma savršeni su spoj molitvi i blagoslova u katedrali i za žrtve fašizma kod obližnjeg spomenika.

Subotičani su ga donedavno svakog dana mogli viditi kako šeta po svojim urađenim projektima: po Korzi, koju je odavno pritvorio u pešačku zonu; kako sidi na Radijalcu kod spomenika subotičkim olimpijcima jel u parku kod Gradske kuće, uglavom u društvu sa svojim mislima. Bio je jedan od ritki koji je izraz »grad je živo tkivo« javno branio ričima da u njegovom napritku nema mista »emotivnom konzervativizmu«. Za zgradu Pozorišta koju sugrađani pamte i koju nikako da prižale baš u ovim novinama je kazo da je (nakon požara) sagrađena izmed dva velika rata u »dekadentnom stilu« i da, osim pročelja i balske dvorane, nema nikake arhitektonske vridnosti. Isto je govorio i za blok zgrada od Gomboškog sokaka prema Beogradskom putu, tvrdeći da ne pripadaju centru grada, baš ko i za Törleyjevu rodnu kuću u Ulici Sándora Petőfija.

Svoju osobnost uglavnom je čuvo za sebe, a drugima ju je odavo priko postupaka i ponašanja: dostojanstvenog i gospodskog, bilo da je boravio na salašu na Kelebiju, bilo ko podstanar u samom centru varoši. Njegova marena kod Čoleta s peretkom i čašom crnog vina izgledala je ko misa, a njegovo drimanje na skupovima ko »amen« na višak riči i manjak ideja. Osim u šetnjama i mijani, radost je nalazio i u crtanju i muziki, pivanju, bolje kazano. U tri-četri poteza od portreta Balinta Vujkova nacrtio je bajkovitog Didu, baš onakog kakog zamišljamo da je kadgod boravio na ovim prostorima, a ilustracije u *Bunjevačkom bluesu* slikovna su poezija davno prošlog vrimena. Njegovi crteži, čak i oni nastali u trenutku na salveti, umetnost su za sebe i dar za uramljivanje.

Iako je dobro znao otkaleg potiče, to nije naglašavo ni privatno ni javno. Od fraza, parola i ponosa zbog porikla držo se na pristojnoj udaljenosti, a sadržaje di će se pojaviti i učestvovat biro je prema vlastitom ukusu, ukusu koji odgovara njegovom karakteru: mirnom i nenametljivom. Zbog tog je Ante bio pripoznat u svakom društvu ko Subotičanin koji beskrajno voli i pozna svoj grad, al i ko čovik koji je iste osićaje širio i prema Bačkoj, Vojvodini i Panoniji.

Očo nam je Ante. Mirno. Našavši na Kerskom groblju spokoj za kojim je trago 75 godina provedeni na ovom svitu.

Zlatko Romić

Antun, Ante Rudinski

(Subotica, 19. kolovoza 1948. – Subotica, 30. ožujka 2023.)

Zbogom Ante, do jednog drugog, ljepšeg grada

Osnovni podaci iz životopisa Antuna, Ante Rudinskog – rođen u Subotici, u obitelji uglednog veterinara i kulturnog djelatnika Albe i učiteljice Ane, rođ. Šibalin, gdje je završio osnovnu i srednju školu, na Arhitektonskom je fakultetu u Beogradu 1974. diplomirao, a deset godina kasnije usavršavajući se i magistrirao, što ga je u profesionalnom smislu i odredilo za arhitekta, planera i urbanista te konzervatora i zaštitara, koji je do umirovljenja radio u institucijama za zaštitu kulture i urbanizma – kriju intelektualca kakvog Subotica, barem kada je riječ o poznavanju povijesti grada i graditeljstvu, u XX. stoljeću vjerojatno nije imala!

Istina, Subotica ga nije znala do kraja i koristiti – Subotica grad sitnih sujeta malih ljudi – već je nakon velebne rekonstrukcije dijela unutrašnjosti Gradske kuće 1990-ih, prije svega interijera i mobilijara Velike, Plave i Zelene vijećnice, ureda gradonačelnika (i uređenja dvorane HKC-a *Bunjevačko kolo* iz 1996. malo je interijersko remek djelo!), i posljedica rata u okruženju, uvelike stavljen na stranu... Pogodilo ga je, i kao čovjeka i kao stručnjaka bombardiranja zgrade Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku s jeseni 1991., čiju je restauraciju uspješno nadzirao 1985. godine.

Štiteći nasljeđe, osuvremenio je Suboticu

Suboticu je, inače, neizmjerljivo volio, grad je to o kojem je, barem kada je riječ o graditeljstvu, zacijelo najviše znao, grad koji je promišljao, grad čije je urbane sastavnice domišljao... Bio je osoba koji je mijenjao Suboticu tako što ju je činio suvremenijom, no ona nije u Antinim intervencijama, za razliku od vremena nakon 2000., mijenjala svoje prepoznatljive urbane identitetske značajke. I za sve što je učinio za Grad, grad se prema njemu mačehinski ponio – nijednu nagradu nije od Subotice dobio!

Uvijek je bio na putu – u kretanju i potrazi za cjelinom i detaljima grada. Iznimno je bio zainteresiran za *varoš*: grad u XVIII. stoljeću, temelji modernog razvoja grada s konca XIX. stoljeća u epohi Lazara Mamužića, reguliranje vodenih tokova urbanog područja, gradska groblja... Ništa manje nije bilo znanje ni o graditeljstvu u subotičkoj okolici koje se vezuje uz bunjevačke Hrvate (salaši, panonska kuća, pojedine crkve...). Prava šteta što nije dočekao izgradnju crkve Svetog križa u Mirgešu, projektiranu u »bunjevačkom stilu«. Svoje je znanja nesebično dijelio, ali i pretakao u brojne napise u vojvođanskoj i subotičkoj periodici (*Rukovet*, *Életjel*, *Subotičke novine*, *Žig*, zbornici *Pčesa*...). Bio je i redoviti suradnik *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*: napose su zanimljivi napisi koji se odnose na tradicijsku gradnju u Bunjevaca te druge elemente prostornosti u Bačkoj.

Crteži tušom kroz oporost propadanja

Ante je dobro je znao tko je i gdje pripada! Bio je vjeran onom vlastitom. Svojim je djelovanjem obogatio, napose vizualnu, kulturu Hrvata u Subotici. Član je Likovne sekcije Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* više od 30 godina. *Kolo* mu je i priredilo nekoliko samostalnih izložaba. Bit će upamćen i kao ilustrator knjiga – Lazara Franciško- vića (*Biblioteka : Gradska kuća : Fontana i Stara crkva*) te autora ovoga napisa (*Bunjevački blues i Bunjevački Put križa*, za koju je nacrtao 16 postaja, prvi među bunjevačkim Hrvatima!). U njegovim crtežima u tehnici tuša – njoj je bio najvjerniji i najsamosvojniji – najviše je motiva ravnice: salaši i detalji prostornosti. Druga noseća tema su subotički graditeljski objekti. Svojim je crtežima ovjekovječio obilježavanje 100 godina izgradnje crkava sv. Roka u Keru i sv. Jurja u Senti.

U prikazivanju grada i spomenutih prostornih sadržaja ravnice očitovale se oporost. Prepoznatljiva Antina oporost! Odnos grad-prostornostiravnice-umjetnik nije, naime, u Antinim crtežima bogat ili raskalašan, već prost i opor. I upravo taj specifikum oporosti promatrače njegovih crteža ostavljaće u određenu zapitanost, koja onda potiče da cjeline ili detalje, kraj kojih svaki dan prolazimo u Subotici i okolici, počnemo primjećivati, gledati, o njima razmišljati... Tim prije, jer vizualni sadržaji koji postoje oko nas nestaju. Zato je bio čovjek meke, tople duše, vedri svjedok i crtački kroničar oporosti propadanja, propadanja koje je pratio vlastitim boemskim stavom. Propasti koju je na koncu i sam otprio, budući da ni grad, nijedna gradska ustanova u kojoj je radio niti hrvatska kulturna udruga čiji je bio aktivni član, nisu našli razloga za komemoraciju. Ima li veće sramote?

Neka Ti je zbog svega dobrohotni Ante onda laka žuta zemlja na groblju na Kerskoj gredi!

Tomislav Žigmanov

Okružno natjecanje iz hrvatskog jezika i jezične kulture

Okružno natjecanje iz hrvatskog jezika i jezične kulture za učenike sedmih i osmih razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku održano je 1. travnja u OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu. Učenici su testirali svoje poznavanje materinskog jezika, ali i uživali u zajedništvu s prijateljima iz ostalih škola gdje se nastava odvija na hrvatskom jeziku. Na natjecanju je sudjelovalo deset učenika sedmih i deset učenika osmih razreda iz subotičkih osnovnih škola *Matko Vuković* i *Ivan Milutinović*, te škole domaćina *Vladimir Nazor* iz Đurđina.

Prije početka natjecanja učenike su pozdravile i riječi potpore uputile ravnateljica ove škole **Ljiljana Dulić** i predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataša Stipančević**.

Nakon objave konačnih rezultata svi učenici dobili su zahvalnicu za sudjelovanje, koje je uručila Nataša Stipančević.

Na republičko natjecanje, koje će biti održano 27. svibnja u istoj školi, plasiralo se po devet učenika iz sedmog, odnosno osmog razreda.

7. razred

Ines Vojnić, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – I. mjesto, mentorica **Klara Knežević**

Sara Dulić, OŠ *Vladimir Nazor*, Đurđin – II. mjesto, mentorica **Monika Ivanović**

Antonija Kujundžić, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – III. mjesto, mentorica **Klara Knežević**

Hana Sič, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – plasman, mentorica **Klara Knežević**

Petra Ivković Ivandekić, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – plasman, mentorica **Klara Knežević**

Lucija Vuković, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – plasman, mentorica **Biljana Horvat**

Magdalena Suknović, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – plasman, mentorica **Biljana Horvat**

Borna Dulić, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – plasman, mentorica **Biljana Horvat**

Iva Bačlija, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – plasman, mentorica **Biljana Horvat**

8. razred

Minea Matković, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – I. mjesto, mentorica **Klara Knežević**

Nikolina Mačković, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – II. mjesto, mentorica **Klara Knežević**

Kristina Šarčević, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – III. mjesto, mentorica **Klara Knežević**

Andrija Matković, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – plasman, mentorica **Klara Knežević**

Jakov Kujundžić, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – plasman, mentorica **Klara Knežević**

Mila Rukavina, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – plasman, mentorica **Biljana Horvat**

Lea Molnar, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – plasman, mentorica **Klara Knežević**

Valentin Čović, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – plasman, mentorica **Klara Knežević**

Iva Francišковиć, OŠ *Matko Vuković*, Subotica – plasman, mentorica **Klara Knežević**

H. R.

Završen kviz *Čitam i skitam*

Gradska knjižnica Subotica proslavila je završetak 15. kviza za poticanje čitanja *Čitam i skitam* i to javnim izvlačenjem nagrada, koje je održano 4. travnja. Tako je izvučeno čak 240 nagrada, no ove godine, po riječima knjižničarke savjetnice **Bernadice Ivanković** bio je i iznimno velik broj sudionika, njih 1.200.

Kviz je bio posvećen ljubavi, te su tako niži razredi imali zadatak pročitati ulomke određenih bajki, dok su viši razredi čitali ulomke divnih tinejdžerskih romana. U kvizu su sudjelovali učenici svih škola u Subotici i okolici. Svi oni koji su točno popunili upitnik, te ob-

novili svoju članarinu imali su pravo sudjelovanja u izvlačenju nagrada, kaže Ivanković.

Kao i prijašnjih godina, glavna nagrada bio je bicikl, koji je darovao subotički Caritas, a sretna dobitnica ovog dvokotača je **Hanna Maravić**, učenica 1. razreda OŠ *István Kizur* iz Subotice.

Osim glavne nagrade, organizatori, Gradska knjižnica Subotica, osigurali su još 239 nagrada, a javnom izvlačenju nazočila su i djeca osnovnih škola. Djeci će ovih dana biti podijeljene brojne nagrade sponzora i poduzetnika koji su prepoznali značaj ovoga kviza. Osim spomenute glavne nagrade, dodijeljene su i antivirusne zaštite, oprema za računala, školske torbe i pribor, vaučeri, poklon paketi sokova, milk shakea, slatkiša, *Mc Donald's* obroci, grickalice, knjige, ulaznice u ZOO vrt, kino, Dječje kazalište, majice, šalice...

»Veliki broj nagrada osigurali smo zahvaljujući našim dugogodišnjim prijateljima koji podržavaju ovaj projekt. Ono što bih ove godine izdvojila jeste da je tvrtka *Ametek* spojila kviz s djecom ometenom u razvoju, te su tako djeca iz radnog centra *Zvuci srca* osmislila i dizajnirala šalice i platnene vreće, koje je uradila i darovala spomenuta tvrtka. Drago mi je da su i drugi uvidjeli značaj i važnost našeg kviza, a osobito da na ovaj način možemo i širiti našu priču, te uključiti i drugu djecu«, kaže Bernadica Ivanković.

Kviz koji je trajao od 1. veljače do 31. ožujka, proveden je na hrvatskom, srpskom i mađarskom jeziku.

Ž. V.

Uskrsna potraga

Uskrsna potraga za čokoladnim jajima i ove godine je bila više nego uspješna. Bilo je zanimljivo tražiti za čokoladnim jajima, zečevima i raznim drugim čokoladicama po dvorištu Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici. Nije to svakidašnja potraga, trebalo je zaviriti u svaki žbun, na svako drvo, saksiju cvijeća, u oluk i druga neobična mjesta na kojima je zeko skrio svoje darove. Cijela skupina detektiva se posvetila ovome poslu, te su tako mališani iz vrtića u kojima se program odvija na hrvatskom jeziku: *Marija Petković – Sunčica*, *Marija Petković – Biser* i *Petar Pan* iz Tavankuta imali pune ruke posla, a zatim i pune vrećice slatkiša.

Djaci je i ovoga puta vrata konzulata otvorio generalni konzul **Velimir Pleša**, a njemu i svim djelatnicima djeca su priredila kratki program, te ujedno poželjela sretan i blagoslovljen Uskrs.

Podršku odgojiteljima i djeci pružio je i ravnatelj PU *Naša Radost* **Nebojša Markež** i pomoćnica ravnatelja **Dajana Šimić** koji su također promatrali ovu, sada već ustaljenu slatku uskrsnju potragu.

Ž. V.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor.
Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomijske djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU O DAVANJU SUGLASNOSTI NA STUDIJU O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 20. 3. 2023. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-296/2022, kojim se daje suglasnost na studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta Radio bazne stanice »NS2374_02_SU_Subotica_Banijska_Kireška« – GSM900 / UMTS2100 / LTE800 / LTE1800 mreže javnih mobilnih telekomunikacija »A1 Srbija« d.o.o. Beograd, na lokaciji Kireška 59a Subotica, na k. p. br. 678/2 K. O. Novi grad (46.063713°, 19.404619°), čiji je nositelj »A1 Srbija« d.o.o. Beograd, Milutina Milankovića 1ž.

Protiv ovog rješenja nositelj projekta može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom u roku od 30 dana od dana prijema rješenja, a zainteresirana javnost u roku od 30 dana od dana objavljivanja obavijesti o donijetom rješenju u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-296-2022.pdf.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 11. 4. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišća emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Nomadaska odredišta

Zemlja nebeskih planina

Spletom životnih okolnosti postala sam prosvjetni radnik. Moje su se želje vrtjele oko tih područja, ali nikad nisam imala želju biti učiteljica. Iako mi je podučavanje uvijek dobro išlo. Meni je to prekrasna profesija, ali jednostavno se nisam zamišljala u toj ulozi. Ali nije uvijek onako kako zamišljamo. Okolnosti mi nisu htjele dati psihologiju ili matematiku, i danas uz moje ime stoji titula učiteljica.

Lijep poziv, ogromna odgovornost, najdivnija bića na svijetu, stalni rast i razvoj, puno osmijeha, nježnosti, zagrljaja, suza, ljubavi. To bi bilo to ukratko. Barem svijetla strana. A lošija je svima jasna. Svi su uključeni i misle da

veru, Uzbekistanom na zapadu, Tadžikistanom na jugu i Kinom na istoku. Njen glavni i najveći grad je Bishkek.

Glavno obilježje Kirgistanu, koje primjećuju svi ljubitelji prirode, su njegove rajske planine, ali ono što me najviše privlači je nomadski način života ljudi koji ondje žive. Kirgizi su bili nomadski narod sve do kraja dvadesetog stoljeća. Ipak, danas je Kirgistan jedna od rijetkih zemalja u kojoj određeni dio stanovništva još uvijek prakticira polunomadski način života. Tako ovdje možete saznati kako se prave tradicionalne nomadske bozui kuće, kakvog je okusa i kako se pravi kumis, kako su kirgiski nomadi živjeli nekada, a kako danas žive na ljetnim pašnjacima.

Nebeska prostranstva

U Kirgistanu se nalaze veličanstveni planinski lanci Tien Shan i Pamir-Alai, koji čine 90 posto teritorija ove prekrasne, netaknute i krševite zemlje u srcu središnje Azije. S 29 vrhova viših od 4.000 metara i 45 vrhova viših od 3.000 metara, njegov dramatični krajolik opravdava svoje obećanje kao Zemlja nebeskih planina. Kirgistan nudi više od 200 staza za strastvene planinare i jahače. Za penjače, zemlja se može pohvaliti nekim od najviših vrhova na svijetu – poznatim vrhovima Pobeda i Khan Tengri – oba se uzdižu više od 7.000 metara iznad tla. Više od 50 nacionalnih parkova i šumskih rezervata predstavljaju prirodu u bezbrojnim oblicima. Obilasci pješice, biciklom ili na konju mogu se lako organizirati. Zapravo, većina Kirgiza još uvijek koristi konje kao najučinkovitije prijevozno sredstvo za putovanja po planinama.

Naravno, gdje su takva planinska prostranstva, tu su i veličanstvena jezera. U planinskom lancu Tien Shan nalazi se preko 2.000 jezera. Vodiči obično izdvajaju jezero Son-Kul koje se nalazi na više od 3.000 metara nadmorske visine, zatim jezero Isik-Kul, drugo najdublje jezero na svijetu, koje je malo slano i nikada se ne smrzava, pa ima i naziv Vruće jezero. Ovaj planinski prsten štiti Issyk-Kul od prodora hladnog zraka sa sjevera i toplog zraka koji se diže s juga, pružajući putnicima ugodnu i udobnu mikroklimu koja nudi sve mogućnosti za odmor i opuštanje. Planinsko-morski povjetarac, niska vlaga, čist zrak, obilna sunčeva toplina, voda prožeta ljekovitim mineralima, topli izvori i tretmani blatom obnovit će zdravlje i raspoloženje svih posjetitelja. Ljubitelji sporta također mogu uživati u jedrenju jezerom.

Priču o mojoj novoj destinaciji sam tek zaukala i morat ću je nastaviti u idućem broju.

Svima želim sretan Uskrs i ugodne blagdane, putovali ili ne.

Gorana Koporan

znaju bolje od vas. Sam poziv je degradiran. Hvalimo se slobodnim sustavima obrazovanja, a naše ograde i šablonne sve su čvršće i čvršće. Zaboravili smo da nam je na prvom mjestu od tih nježnih bića napraviti prave, ispravne i sposobne ljude i natrpali smo ih hrpom podataka koje im dodajemo kao na natječaju.

Ali ne želim razgovarati o tome. Samo sam se htjela osvrnuti na još jednu dobru stranu obrazovnog sustava, a to su praznici. Naravno, svakome tko ne radi u školi to zvuči kao godišnji odmor pao s neba i hrpa slobodnog vremena. U praksi nije baš tako, jer posla uvijek ima, kad netko hoće raditi. Ali, naravno, ima vremena za lutanje.

Raspust paket

Desetak dana odmora sasvim je dovoljno za malo dalju lokaciju. Kirgistan me već dugo zove svojim imenom i ljepotom pa sam ga odlučila malo istražiti.

Kirgistan ili Republika Kirgistan je država bez izlaza na more u srednjoj Aziji. Graniči se s Kazahstanom na sje-

Zakuhava se u 1. HNL

Livaja i Livaković

Dva reprezentativca Hrvatske obilježila su proteklo 27. kolo Prve Hrvatske nogometne lige, kapetani *Hajduka* i *Dinama* **Marko Livaja** i **Dominik Livaković**. Svatko na svoj način, talentom i vještinom nogometnog umijeća.

Hajduk je Livaja

Nisu zalud navijači »majstora s mora« prije godinu dana zazivali već legendarnu mantru »Livaja, ostani«, jer su dobro znali kako je temperamentni napadač srce i duša »bile momčadi«, a njegovi golovi i asistencije jedina šansa u borbi za naslov prvaka. I bili su u pravu. Današnji *Hajduk* je Livaja u stopostotnom smislu što je, tko zna koji puta ove sezone (ali i prijašnje), on pokazao briljantnim nastupom na gostovanju protiv uvijek neugodnog *Šibenika* (momčadi koja je nedavno dobila *Dinama* i prošli puta otkinula bod *Hajduku*). Zabio je pogodak za vodstvo, a potom majstorski asistirao suigračima **Mlakaru** i **Pukštasu** za uvjerljivo vodstvo od 3:0. I onda je zbog ozljede, koju vuče od nastupa za reprezentaciju protiv Walesa, morao ranije napustiti teren. Izlaskom svog kapetana *Hajduk* je potpuno stao, Šibenčani su zabili dva pogotka i na koncu je »bila obrana« panično spašavala već uknjiženu pobjedu. Veliko je pitanje kako bi drugoplasirana momčad prvenstva prošla na Šubićevcu da ozljedom opterećeni (nije trenirao šest dana) Marko Livaja nije stisnuo zube i zaigrao. Dovoljno je pogledati statistiku i vidjeti kako je od 51 gola, koliko je u dosadašnjih 27 odigranih prvenstvenih kola postigao *Hajduk*, za 28 zaslužan onaj kojeg su s pravom molili da ostane (18 golova i 10 asistencija). Primjera radi, najbliži učinak ima reprezentativac **Bruno Petković** (*Dinamo*) – 9 golova i 6 asistencija.

Livaković drži *Dinamo*

Odlaskom kapetana **Adrijana Ademija** u Kinu, novi vođa *Dinama* postao je reprezentativni vratar Dominik Livaković. Posve zaslužno i opravdano. Popis njegovih odličnih obrana u domaćem prvenstvu, Ligi prvaka i napose na nedavnom Svjetskom prvenstvu u Kataru govore više od riječi. A medalja za treće mjesto na svijetu još više. *Modri* su i dalje lider tablice, ali se njihova prednost u posljednjih nekoliko prvenstvenih kola solidno istopila. Bila bi još i manja da nije Live na vratima. U posljednjem rezultatskom kiks (remi protiv posljednje *Gorice*

1:1) jedina svjetla točka u turobnoj predstavi višestrukog šampiona Hrvatske bio je samo vratar i njegove obrane koje su aktualnog prvaka i branitelja naslova spasile od poraza. Stoga ne čudi kako iz »vjerodostojnih izvora« stiže vijest kako je Livaković dogovorio transfer u redove turskog velikana *Galatsaraya* i koji bi trebao iznositi oko 10 milijuna dolara. Odlične obrane u nedavnoj pobjedi Hrvatske na gostovanju u Turskoj (2:0) i Livakovićeva »čista mreža« u Bursi najbolja su preporuka za vratara čiju kvalitetu je već vidio cijeli svijet tijekom prvog zimskog SP-a u povijesti.

Rezime

Susretima 28. kola ovoga vikenda nastavlja se prvenstvo u 1. HNL. *Hajduk* dočekuje *Istru* u golemoj želji osвете zbog nedavnog poraza, dok rezultatski poljuljani *Dinamo* gostuje kod sve goropadnije *Lokomotive* koja želi priključak prema vrhu tablice. I upravo ova činjenica čini elitni razred hrvatskog klupskog nogometa atraktivnim i nadasve zanimljivim za gledanje. Naime, spomenuta *Lokomotiva* je trenutačno osmoplasirana momčad

s 33 osvojena boda, a trećeplasirani *Osijek*, koji zauzima »europsku poziciju«, ima samo 5 bodova više. Na vrhu *Dinamo* (60) ima 7 bodova prednosti nad zahuktalim *Hajdukom* (prve tri pobjede u nizu novoga trenera **Ivana Leke**), a na samom dnu situacija identična glede *Šibenika* (24) i *Gorice* (17). Na talonu je još 9 prvenstvenih susreta i 27 mogućih bodova. Doslovno još se svašta može dogoditi. I gore i dolje, baš kao i na pozicijama koje vode u Europu...

D. P.

POGLED S TRIBINA

Tenisačka mladost

Na najnovijoj ATP ljestvici najboljih svjetskih tenisača najbolje plasirani Hrvat je **Borna Ćorić** na 20. mjestu. Nekadašnje »čudo od djeteta«, osvajač juniorskog US Opena, a danas 26-godišnjak, u seniorskoj konkurenciji uspio je osvojiti »samo« 3 turnira (Masters serija Cincinnati, Halle i Marakech) i stići najdalje do svjetskog broja 12. Čvrsto vjerujemo kako još ima snage i kvalitete da konačno stigne do famoznog kluba TOP 10 i konačno potvrdi davnašnju projekciju svoga raskošnog igračkog talenta. Ali i njegovo vrijeme, iako je praktički u najboljim godinama, polagano ide, a neugodne ozljede nekoliko puta su prekidale njegov uspon prema vrhu.

Pogled na aktualnu ATP ranking tablicu kazuje nam kako je veteran **Marin Čilić** na 23. mjestu, **Borna Gojo** je 117., **Nino Serdarušić** 294. i time se završava tzv. reprezentativni krug (uz naravno igrače parova **Matu Pavića**, **Nikolu Mektića** i **Ivana Dodiga**). A onda stižu neki novi klinci i polagano traže svoje mjesto na velikoj sceni: 365. **Dino Prižmić**, 462. **Mili Poljićak**, 526. **Duje Ajduković**, 769. **Roko Horvat**, 857. **Matej Dodig**.

To je budućnost hrvatskog tenisa i među njima treba tražiti nasljednike Čilića i Ćorića, te potencijalno buduće članove samoga svjetskog vrha. Potencijala imaju, iza njih su brojni juniorski naslovi (Poljićak je osvojio Wimbledon) i sada je njihov fokus isključivo na profesionalnoj sceni. Osobito navedeno važi za Mateja Dodiga, 17-godišnjeg Osječanina koji je nedavno u Rovinju (Futures 15.000 USD), na svom drugom profi turniru u

karijeri, stigao do prvog naslova u karijeri i napravio golem skok od čitavih 800 mjesta. I njemu se, kao nekada Ćoriću, predviđa blistava profesionalna karijera i sada to sve treba opravdati u seniorskoj konkurenciji. Jer, ne zaboravimo: tenis je sport u kome veliki šampioni zablistaju veoma rano i upravo ta »rana zrelost« je ono što ih u konačnici čini boljima od svih drugih. Mlade hrvatske nade bijeloga sporta imaju vrlo težak i nezahvalan zadatak jer trebaju nastaviti niz uspješnosti započet još od vremena **Nikole Pilića**, **Željka Franulovića**, **Gorana Ivaniševića**, **Ivana Ljubičića** i **Marija Ančića** sve do već spomenutih i još uvijek aktivnih Čilića i Ćorića. Tko će od mladih lavova prvi »zagristi velik trofejni ulov« ostaje nam sačekati i jednostavno vjerovati u njih. Hrvatska je mala zemlja velikih sportskih talenata, a ovaj slogan je mnogo puta potvrđen u brojnim sportovima. Zemlja koja ima osvajača Wimbledonu i dva puta je osvajala Davisov kup, posve logično, čeka nastavak šampionskog kontinuiteta.

D. P.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
**Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice**
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 456 217, 487 4604 F: +381 21 456 217
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-90-1016/2023-05 DATUM: 5. 4. 2023.

Na temelju članka 24. stavka 2. Pokrajinske skupštinske odluke o pokrajinskoj upravi (*Službeni list APV*, broj: 37/2014, 54/2014 – dr. propis, 37/2016, 29/2017, 24/2019, 66/2020 i 38/2021) u vezi s člancima 11. i 23. Pokrajinske skupštinske odluke o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2023. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/2022), a u vezi s Pokrajinskom skupštinskom odlukom o dodjeli proračunskih sredstava za unapređivanje položaja nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica i razvoj multikulturalizma i tolerancije (*Službeni list APV*, broj: 8/19), pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice raspisuje

**Javni natječaj
za organizaciju regionalnih kviz-natjecanja »Koliko se
poznajemo« – petnaesti ciklus u 2023. godini**

Natječaj se raspisuje za organizaciju kviz-natjecanja potprojekta »Koliko se poznajemo« – petnaesti ciklus, kviz-natjecanje o kulturi i povijesti nacionalnih zajednica Vojvodine.

Natječaj se raspisuje na ukupan iznos od **1.500.000,00** dinara.

I. OPĆI UVJETI NATJEČAJA

Sredstva se dodjeljuju za organizaciju natjecanja u četiri centra u AP Vojvodini.

Termini održavanja natjecanja su u razdoblju od 15. do 19. svibnja 2023. godine.

II. UVJETI NATJEČAJA

Na natječaj se mogu prijaviti korisnici javnih sredstava – jedinice lokalne samouprave i ustanove obrazovanja i kulture s teritorija AP Vojvodine;

Organizator natjecanja je dužan za potrebe natjecanja osigurati sljedeće:

Zatvoreni objekt za organizaciju natjecanja s kapacitetom od najmanje 50 osoba;

Ozvučenje;

Rasvjetu;

Tehničku službu za potrebe natjecanja;

Osiguranje i osoblje za održavanje higijene objekta;

Zakusku za sudionike.

III. POSEBNI UVJETI

Javne nabave

Korisnik sredstava iz ovog Natječaja će se smatrati naručiteljem u smislu Zakona o javnim nabavama, ukoliko je:

1) republičko tijelo, tijelo autonomne pokrajine i tijelo lokalne samouprave;

2) pravna osoba osnovana u cilju zadovoljavanja potreba u općem interesu, koje nemaju industrijski ili trgovački karakter, ukoliko je ispunjen bilo koji od sljedećih uvjeta:

(1) da se više od 50% financira iz sredstava javnog naručitelja;

(2) da nadzor nad radom te pravne osobe obavlja javni naručitelj;

(3) da više od polovice članova tijela nadzora ili tijela upravljanja te pravne osobe imenuje javni naručitelj.

IV. NAČIN PRIJAVE

Natječaj se objavljuje na službenoj mrežnoj stranici Tajništva, u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine* i u jednom od javnih glasila koje pokriva cijeli teritorij AP Vojvodine;

Prijave se podnose u jednom primjerku, isključivo na natječajnim obrascima Tajništva;

Natječajna dokumentacija se može preuzeti od 5. 4. 2023. godine u prostorijama Tajništva ili na mrežnoj adresi www.puma.vojvodina.gov.rs

Podnositelj može podnijeti samo jednu prijavu na Natječaj;

Prijave na Natječaj se podnose na srpskom jeziku ili na jeziku nacionalne manjine koji je u službenoj uporabi u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini;

Prijave se podnose osobno, predajom pisarnici pokrajinskih tijela pokrajinske uprave u Novom Sadu (zgrada Pokrajinske vlade) ili se upućuju poštom na adresu:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

21000 Novi Sad

Bulevar Mihajla Pupina 16

S naznakom: ZA NATJEČAJ ZA ORGANIZACIJU Kviz-NATJECANJA »KOLIKO SE POZNAJEMO« – PETNAESTI CIKLUS U 2023. GODINI

Natječaj je otvoren do 21. 4. 2023. godine.

**V. OCJENJIVANJE PROJEKATA I ODLUČIVANJE O DO
DJELI SREDSTAVA**

Podnesene prijave razmatra povjerenstvo koje imenuje pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice;

Povjerenstvo neće uzimati u razmatranje nepravodobne i nepotpune ili nepravilno popunjene prijave, prijave koje nisu podnesene od strane ovlaštenih osoba, prijave ispisane nečitko ili grafitnom olovkom, kao ni prijave koje nisu predmet Natječaja;

Prilikom odlučivanja o izboru organizatora natjecanja, u obzir će se uzimati geografski aspekt tj. geografski raspored prijavljenih sudionika kviz-natjecanja i prijedlog troškova organizacije natjecanja;

Povjerenstvo neće uzimati u razmatranje prijave podnositelja kojima su dodijeljena sredstva na temelju prethodnih natječaja Tajništva, a nisu izmirili preuzete obveze;

Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije ili izaći na lice mjesta, odnosno za dodjelu sredstava odrediti ispunjenje dodatnih uvjeta;

Rješenje o raspodjeli sredstava donosi pokrajinski tajnik, na temelju prijedloga natječajnog povjerenstva;

Prijave i priložena dokumentacija ne vraćaju se podnositeljima;

S podnositeljima prijava kojima su odobrena sredstva Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice će sklopiti ugovor o sufinanciranju aktivnosti, na temelju kojeg će sredstva biti isplaćena.

Pokrajinski tajnik donosi rješenje o raspodjeli sredstava, koje se objavljuje na službenoj mrežnoj stranici Tajništva.

POKRAJINSKI TAJNIK, Zsolt Szakállas, v. r.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Polivači

Došla nama virnicima najdraža radost – Uskrs. Sve je procvatelo, život ide sav u lipoti koju smo korizmom, molitvom i skrušenošću dočekali. Polivači pripadaju sakralnom običaju nastalom na drugi dan Uskrsa, stari običaj Bunjevaca u Subotici i okolici je Vodeni ponediljak. Za naš svit uvijek na svoj način dočekan. Taj dan je štogod posebno za nas bunjevačke Rvate. Naša stara čeljad su divanili tako. Postoji više virovanja za običaj na Vodeni ponediljak. Polivanje na Vodeni ponediljak potiče od tog da se u staro vrime samo na ovaj svetac i na Dove bunar krstio, a posli svetio kršten bunar s đermom. Zato polivanje sića svakog da se za uskrsno vrime opera od grija. Dida je meni kadgod divanio da su stari pripovitali kako je ovaj običaj opravljen ko pripovitka iz Svetog pisma: »Kad je Isus uskrsnuo i nesto iz groba, Marija Magdale, mater Isusova Marija i Jakovljeva mater i druge žene koje su se našle tu, ukazala im se dva anđela i naviste im uskrsnuće Isusovo. One se friško vrate u selo da obaviste apostole i sve druge. Kad je to čuo, Herod naredi nek se one rastiraje, a kad i to nije uspilo, naredi da ji poliju vodom da dođu sebi i da ji učutkaje«. Dida je uvijek, kad je to pripovido, na kraju kazo vako: »E, ja sad ne znam jesul i učutkali el nisu. To sad vidi ti sam«. Ja mislim da nisu. Bunjevački običaj – polivače na Vodeni ponediljak privatili su drugi narodi koji s nama žive. Običaj je naminjen mladima, a do danas je sačuvan i vrlo rado se obilježava. Kadgod je bio običaj da svaka kuća u kojoj ima makar jedna divojka čeka polivače. I pored zdravo strogog i patrijarhalnog poštivanja u familiji, na ovaj dan u kuću su mogli uć momci, al samo poznati. Red je bio dočekat, počastit i darivat polivače. Za nji se pripravljal o ila, pića, kolača, šareni jaja, koja maramica i prolićnog cvića. Momci su obično išli u grupama, s počela s gajdašom, jel frulašom, posli s bandom tamburaša. Ima koji su išli pišće el jašili konje, koji fijakerom el aptikama. Svi su lipo bili u svečana narodna ruva obučeni, bečarski bi kazli. U kuću kad bi ulazili pozdravljali bi: »Faljen Bog, domaćini, jel primate polivače?« Mater bi većinom odgovorila: »Ako su momci, takima smo radi«. Pa kad uđu uz pristojan pozdrav roditeljima, cura se izvodi na bunar i poliva vodom. Nije se otimala, ako su polivači bili pažljivi, čak se zafaljivala. Često su polivači bili huncuti, pa su je skroz ispolivali. One bi se svaki put prisvlačile i sterale ruvo na štrangu da svi vide da je imala tušta polivača. Danas polivači ujutro rano se dotiraju u svečana ruva, odu u crkvu pomolit se, pa potom svak na svoju stranu po već skockanom dogovoru. Polivači polivaju žensku čeljad kojekakim mrišljivim vodama, skupim parfemima, a idu limuzinama. Posli polivanja polivači se počaste. Domaćin i časti rakijom i vinom, domaćica ilom i kolačima, a cura dariva maramicu, cvićom kiti galire i šešire, a pored tog najvažnije je šareno uskrsno jaje. Danas je to malo drugčije jel su mladi puno slobodniji, al šareno jaje se i dalje dariva, pa i pomarandža. Cure šaraje jaja da budnu što lipča, jel deran kad završi polivanje prigleda darovinu, i siti se od koje cure je dobio lipo ušarano jaje. Znala se tu i ljubav rodit.

Tako je bilo kadgod, sad je osto stari običaj. Godine su prošle, tradicija ostaje, okuplja nas i zbog nje se radujemo. Dragi štoci ovi redaka, sritan Uskrs vam želim.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Uskrsnje darivanje

Kako ide bliže Uskrs tako j' ko da sve okolo i lipše. Lipše i u škole, a bome vala i kod kuće. Došo sam kući, a baka Janja i druge već sidu. Malo j' ope' zaladilo, kako to već u posljednje vrime zna prid Uskrs pa su se baka Janja i druge vratile u našu stražnju sobu. Posidali i baka Janja počinje prva: »Eto, žene, odneli mi u nedilju na misu. Ta Cvitnica je. Puna crkva čeljadi. Piva se, s oltara lipo divani. Tako su napravili Isusovu muku da su mi suze krenile na oče. Što su one krenile, al što one nisu stajale. Što je više trišem, one više idu. Što one idu, al ja sam počela grcat, štucat, uzdisat pa već i plakat. Ja se uvijek smistim u crkve bliže oltara da bolje čujem i vidim i vala mi i velečasni čo pa mi onako priko očala par put pogledo. I on se vala zburnio. Cigurno mu spalo na pamet da možda još ni vidio da kogod danaske u crkve plače. Pa još naglas, i to skorom cilom misom. I tako sam Vam ja darivala našeg Isusa. I dragi Bog mi vala do da ne špam suza. Ta, dragi Isuse, mislim se, baš mi briga vala i moje suze šta god pomažu. Toliko si mi put pomogo u životu da ti ne mogu vratiti i pomoć da mi misec dana suze ne staju«. Strina Evča se namišća. Sa' će. Baš se mislim šta bi ona mogla kazat kad baš ni šta god »sveta«. »Eto, čeljadi, ta oma potli užine u nedilju došla nam u goste kumica i njevo dite dovela da se dogovorimo kad će doć gnjizdo praviti. I toliko j' navaljivo da čuje šta će mu zec kod nas donet da smo mu dar i dali. Za Uskrs mu kod nas dono mobilni. I bome taj se cilo vrime sigro s onim mobilnim da ni smeto nikom. Na miru smo se mogli divanit. Odviše je pametan, razumi se ko veliki u te mobilne. I eto jest da nismo mogli čekat Uskrs da mu ga damo, al je sad barem miran. Eto, baka Janjo, to se zove darivat za Uskrs a ni vaše suze i grcanje na misi. Ot'kal Isus zna da ga darivate. Ta vi ste gorji od diteta«, kaže srina Evča. Bome ni baka Janja ni stigla ni zinit, lanit, slovo kazat već je baka Marica skočila. Ko oparita. Metnila ruke na usta, al se čuje: »Bože dragi ne smim covat. Ispovidala sam se, al moram kazat da ovaki divan što b rekli 'ni u kola ni u sone' nisam čula odavno. Ta, Evča, ti ko da ti kogod ošinio peračem da ne kažem kakim. Isus se dariva svakog dana. Ta, malo j' dana u godine za njegovo darivanje. A vi učite tog diteta luksuziranju. Što luksuziranju, al zna se kad i kako se za Uskrs dariva. Ideš napraviti gnjizdo, onda ti ga sakriju pa ga oma ujutru ideš tražiti. A ovo što ti divaniš Isus da čuje vala bi sa križa spo od žalosti«. Baka Manda ne čeka ni da Marica završi pa nastavlja objašnjavat kako ta politika što vodi strina Evča ni na šta ne liči. Da joj se »stari«, što j' zvonar bio, digne vala bi se u grob vratio kad bi čo šta divani. A pokojna »stara«, koju i bolesnu nijedna misa ni promašila, u grobu se okreće cigurno. Baka Tonka ko da se uplašila od ovog divana. Potijano će: »Evča draga, pa kako ćemo darivat neg kako su naši stari darivali za Uskrs! Pa ako i to zaboravimo jel prominjimo neće ništa ostat od nas. Ta siti se sam kako nas je naš dragi Isus darivo, kako se žrtvovo za nas, a ti tako divaniš«. Bome slušam i gledim, ćutim i mislim se kako već znam di ima lipe trave za gnjizdo. A dragi Isus će već poslat zeca.

Friška čorba s griz knedlama

Friška čorba, zlatna čorba, bistra juha... možete sami birati naziv ovog toplog i neizostavnog predjela ovdašnjeg življa. U bunjevačkim obiteljima se *friška čorba* kuha gotovo svake nedjelje u godini, a zna biti i preko tjedna. Bila ona kokošija, *morčija*, pileća, juneća, svinjska... Okus ovisi isključivo od mesa koje se stavi, a kako bi bila još bolja može se i miješati više vrsta. Ovoga puta, kako običaj i nalaže za uskršne blagdane, donosimo recept za kokošiju čorbu uz dodatak svinjskih kostiju. Svaka domaćica koja je bar jednom u životu skuhala čorbu ima svoj neki »tajni recept« i zapravo nema onog koji je bolji, jer okusi se razlikuju, kao i običaji. Jedini i pravi kriterij za *frišku čorbu* jeste da može biti bistra, žuta i da je vole ukućani.

Sastojci:

kokoš
svinjske kosti
peršin
mrkva
crni luk
paprika
celer
list peršina
sol
vegeta (ili bilo koji suhi začin)

za griz knedle:

2 jaja
na vrh noža praška za pecivo
pšenični griz

Priprema:

Pripremiti kokoš – rastrančirati na komade, te oprati i skupa sa svinjskim kostima staviti u veliki lonac s vodom da se kuha. Veličina lonca ovisi od toga za koliko osoba se kuha. Za lonac od 10 litara je dovoljno i pola kokoši. Lonac poklopiti i ostaviti da juha prokuha. Za to vrijeme potrebno je očistiti zelen: mrkvu i peršin, crni luk, celer, možete dodati

i po želji paprike (babure) i list peršina i/ili celera. Kada je čorba prokuhala (provrla) na površini će se stvoriti pjena od kostiju. Kako bi čorba bila bistra potrebno je pjenu skinuti, pokupiti sa žlicom, te dodati očišćeno povrće, sol i vegetu po okusu. Primjerice, na lonac od 10 litara ide jušna žlica soli (na vrh) i dvije žlice vegete.

Smanjiti vatru i ostaviti da se kuha nekoliko sati. Što duže to bolje, ali na tihoj vatri. Stručnjaci savjetuju da kada se čorba kuha ne treba biti poklopljena.

Nakon 4-5 sati tihog strujanja (ili na tihoj vatri), čorba je kuhana. Potrebno ju je procijediti uz pomoć sitašca (*citke*, cjediljke). Kuhano povrće zajedno s mesom se izvadi na poseban tanjur i posluži uz čorbu, ili eventualno uz sos od paradajke (rajčice), ako je domaćica napravila. Dio procijeđene čorbe uliti u manju labošku (šerpu) i vratiti na ringlu i ukuhati juhu. Nepisano pravilo glasi da ako je bila svečana užna (ručak) onda bi se obavezno ukuhavale krpice s mamuzom ili griz knedle.

U procijeđenu juhu koja pomalo vreje potrebno je žlicom stavljati griz knedle i ostaviti ih nekoliko minuta da se kuhaju. Kada isplivaju na površinu, knedle su kuhane. Sjediniti ih s ostalom juhom i servirati. Po želji dodati papar i služiti ju toplu.

Priprema griz knedli:

Umutiti jaja, prašak za pecivo i griz. Sve sastojke dobro sjediniti, ali tako da ne bude pretvrdo jer će se od stajanja još malo smjesa ščvrsnuti. Najbolje je umutiti odmah prije ukuhavanja. Ovoj smjesi se po želji može dodati i pileća ili kokošija jetra prethodno ispasirana.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+Plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da **jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.**

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo **3.600RSD** godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplave)

MILENIJUM®
OSIGURANJEwww.mios.rs
011/ 715 33 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI**AKCIJA**Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
  - 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

**Град Суботица
Varoš Subatica
Szabadka Város
Grad Subotica**

Свим суграђанима који Ускрс славе по грегоријанском календару
упућујемо честитке и искрене жеље да, у ово време глобалних искушења,
сачувамо мир у себи и око себе, заједништво у нашем граду и највише
вредности вере, наде и љубави у нашем друштву.

Нека Вам је срећан и благословен Ускрс!

Svim sugrađanima koji Uskrs slave po gregorijanskom kalendaru upućivamo
čestitke i iskrene želje da, u ovo vrime globalni iskušenja, sačuvamo mir u sebi
i oko sebe, zajedništvo u našoj varoši i najviše vridnosti vire, nade i ljubavi u
našem društvu.

Nek Vam je srićan i blagosloven Uskrs!

A Gergely-naptár szerint ünneplő szabadkaiaknak kellemes húsvétot kívánunk
és azt, hogy ezekben a világméretű kihívásokkal terhes időkben is megőrizzük
a békét magunkban és magunk körül, az egységet városunkban és társadal-
munkban, a hit, a remény és a szeretet erejével.

Örömteli, békés húsvéti ünnepeket!

Svim sugrađanima koji Uskrs slave po gregorijanskom kalendaru upućujemo
čestitke i iskrene želje da u ovom vremenu globalnih iskušenja, sačuvamo mir
u sebi i oko sebe, jedinstvo u našem gradu i najviše vrijednosti u našem druš-
tvu, vjeru, nadu i ljubav.

Neka vam je sretan i blagoslovljen Uskrs!

Dr. Pásztor Bálint

председник Скупштине Града Суботице
pridsidnik Skupštine Varoši Subatice
Szabadka Város Képviselő-testületének elnöke
predsjednik Skupštine Grada Subotice

Стеван Бакић

градоначелник Града Суботице
gradonačelnik Varoši Subatice
Szabadka város polgármestere
gradonačelnik Grada Subotice